

27.8.2025 Rautalampi

Rautalammin valtuuston ja johtoryhmän strategiatyön kick off

Valtuuston strategiaseminaari 27.8.2025

Ohjelma

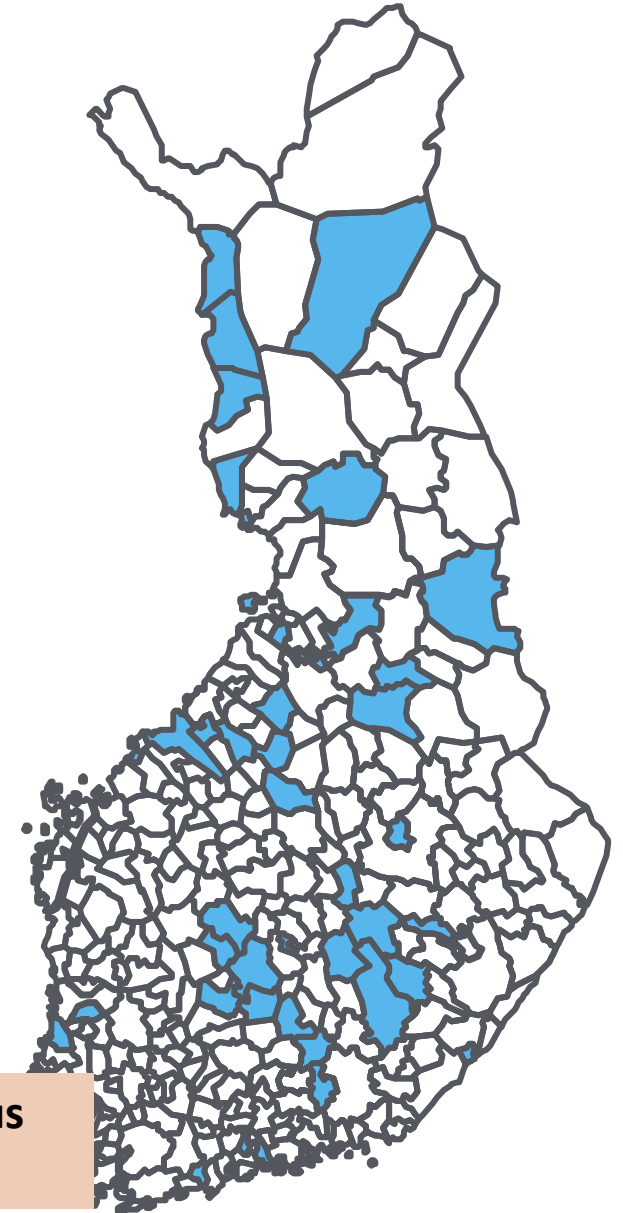
- 09:00 **Tilaisuuden avaus**, valtuuston puheenjohtaja Tiina Puranen
- 09:05 **Virittäytymistä tulevaan strategiatyöhön**
- Strategiatyön suunnitelma ja tervetuloa USO-verkostoon
 - Rautalammin toimintaympäristöanalyysi ja kuntakentän muutostrendejä tilanne- ja tulevaisuuskuvan pohdintaan, Anni Antila
 - Asukkaiden ja henkilöstön terveiset kunnan strategiatyöhön, kunnanjohtaja Anu Sepponen
 - Strategiset murrokset eli sivistyksen pulmapalsta valtuustokaudella 2025 – 2029, sivistys-hyvinvointijohtaja, Matti Vääntinen
- 10:30 **Työskentely**: Rautalammin tilanne- ja tulevaisuuskuva
- Rautalammin tilannekuva ja keskeiset toimintaympäristön muutosten vaikutukset
 - Millaisena haluamme nähdä Rautalammin tulevaisuudessa
- 12:00 Lounas
- 13:00 **Yhteiskeskustelu työskentelyn nostoista**
- 14:00 **Työskentely**: Rautalammin visio, arvot ja keskeiset tavoitteet
- 15:00 **Yhteiskeskustelu ja valtuustoryhmien kotiläksy**
- 16:00 **Päätös**

Anni Antila

Virittäytymistä tulevaan strategiatyöhön

USO-kunnat kaudella 2025–2026

1. Sodankylä	17. Haapajärvi	33. Kuhmoinen
2. Muonio	18. Oulainen	34. Sysmä
3. Kolari	19. Pietarsaari	35. Ulvila
4. Pello	20. Pihtipudas	36. Eurajoki
5. Tornio	21. Siilinjärvi	37. Heinola
6. Ranua	22. Rautalampi	38. Imatra
7. Kemi	23. Keuruu	39. Iitti
8. Suomussalmi	24. Pieksämäki	40. Uusikaupunki
9. Utajärvi	25. Varkaus	41. Taivassalo
10. Hailuoto	26. Kangasniemi	42. Masku
11. Liminka	27. Mänttä-Vilppula	43. Raisio
12. Paltamo	28. Muurame	44. Tuusula
13. Kajaani	29. Jämsä	45. Sipoo
14. Kannus	30. Mikkeli	46. Siuntio
15. Kokkola	31. Juva	
16. Sievi	32. Orivesi	

3.9. klo 17 luottamushenkilösparraus
Lisätiedot: www.kuntaliitto.fi/uso

Viranhaltija tuo

Asiantuntemusta

Vaihtoehtoanalyysijä

Operatiivista
johtamista

Luottamushenkilö tuo

Arvoja

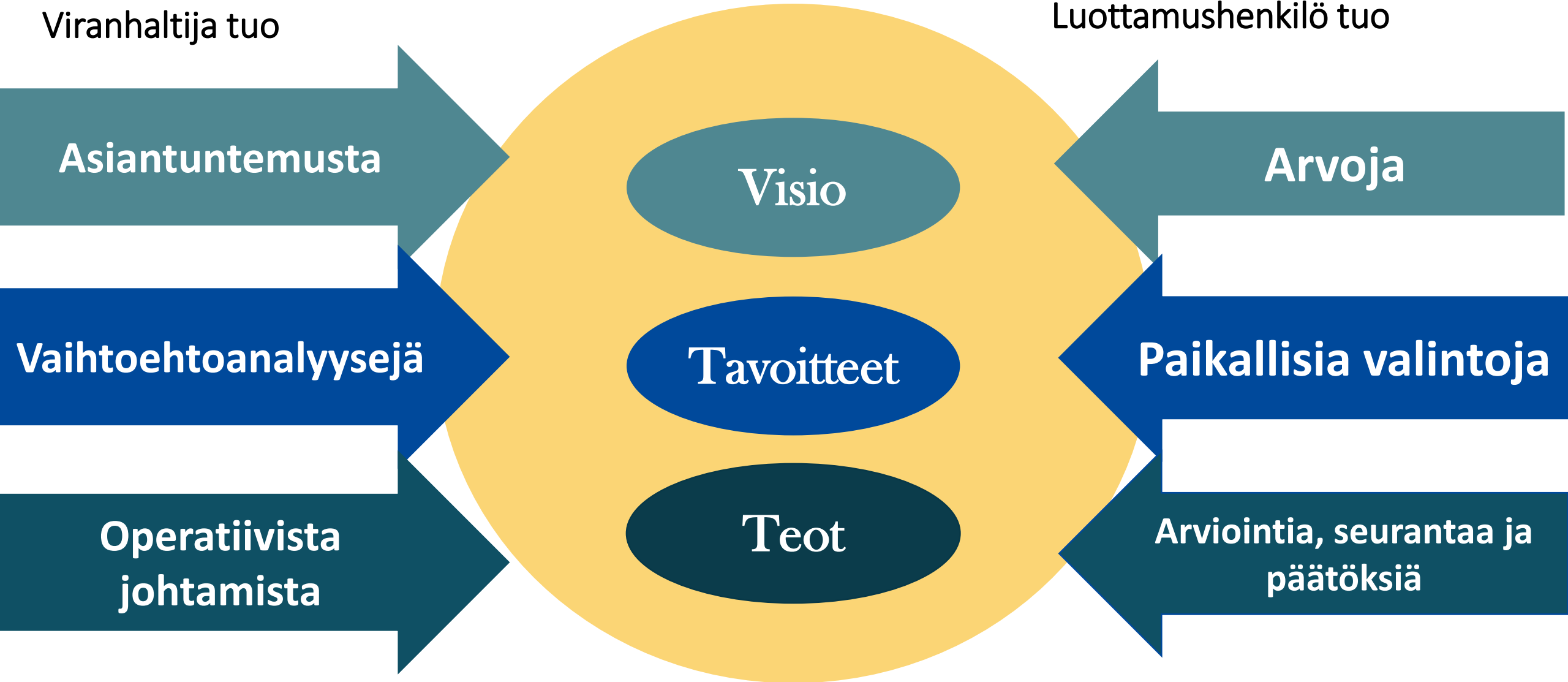
Paikallisia valintoja

Arviointia, seuranta ja
päätöksiä

Visio

Tavoitteet

Teot

Toivon teille hyvää tulevaisuutta ja strategiaa eli

- Kuntajohdon muodostamaa yhteistä ymmärrystä ja näkemystä keskeisistä pitkän tähtäimen tavoitteista kuntakokonaisuudelle – riittäväällä lentokorkeudella
- Valintoja tärkeiden asioiden välillä (Kill Your Darlings)
- Paikalliseen ymmärrykseen, tahtoon ja ominaisuuksiin pohjautuvaa suunnan näyttöä
- Tämän kaiken edellyttämää yhteistyötä, kuuntelua ja uusiksi ajattelua

Rautalammin kuntastrategia 2022-2025

www.rautalampi.fi

Arvomme

Yhteisöllisyys Turvallisuus Avoimuus Hyvinvointi Rohkeus

Painopisteet

- Tasapainoinen kuntatalous
- Joustava työ ja asuminen
- Viestintä ja vuorovaikutteisuus
- Elinvoima ja hyvinvointi

Strategian toimeenpano projektein (10 projektia)

Visio

Rautalampi on uudistuva, voimistuva ja hyvinvoiva kuntayhteisö, jonne palataan yhä uudelleen ja juurrutaan

Missio

Kunnan tehtävä on palvella kuntalaisia vauvasta vaariin, luoda elinvoimaa ja hyvinvointia. Huolehtia demokratiasta ja edunvalvonnasta. Edistää yhteistyötä.

Painopisteiden kuvaukset

TASAPAINOINEN KUNTATALOUS on elinvoimaisen ja hyvinvoivan kunnan perusta, joka mahdollistaa vision mukaisen uudistuvan, voimistuvan ja hyvinvoivan kuntayhteisön.

Mittareina toimivat talousarvio, tilinpäätös, verrokkikuntien taloustiedot sekä tarkastuslautakunnan arviointisuunnitelma ja -kertomus.

JOUSTAVA TYÖ JA ASUMINEN mahdollistavat monipaikkaisuuden, etätöy ja kasvavan väestömäärän, tavoitteena yhä uudelleen palaajien juurruttaminen Rautalammille

Mittareina väestömäärä ja -rakenne, muuttoliike, vapaa-ajan asukkaiden määrä, pendelöintitiedot ja asukaskyselyt.

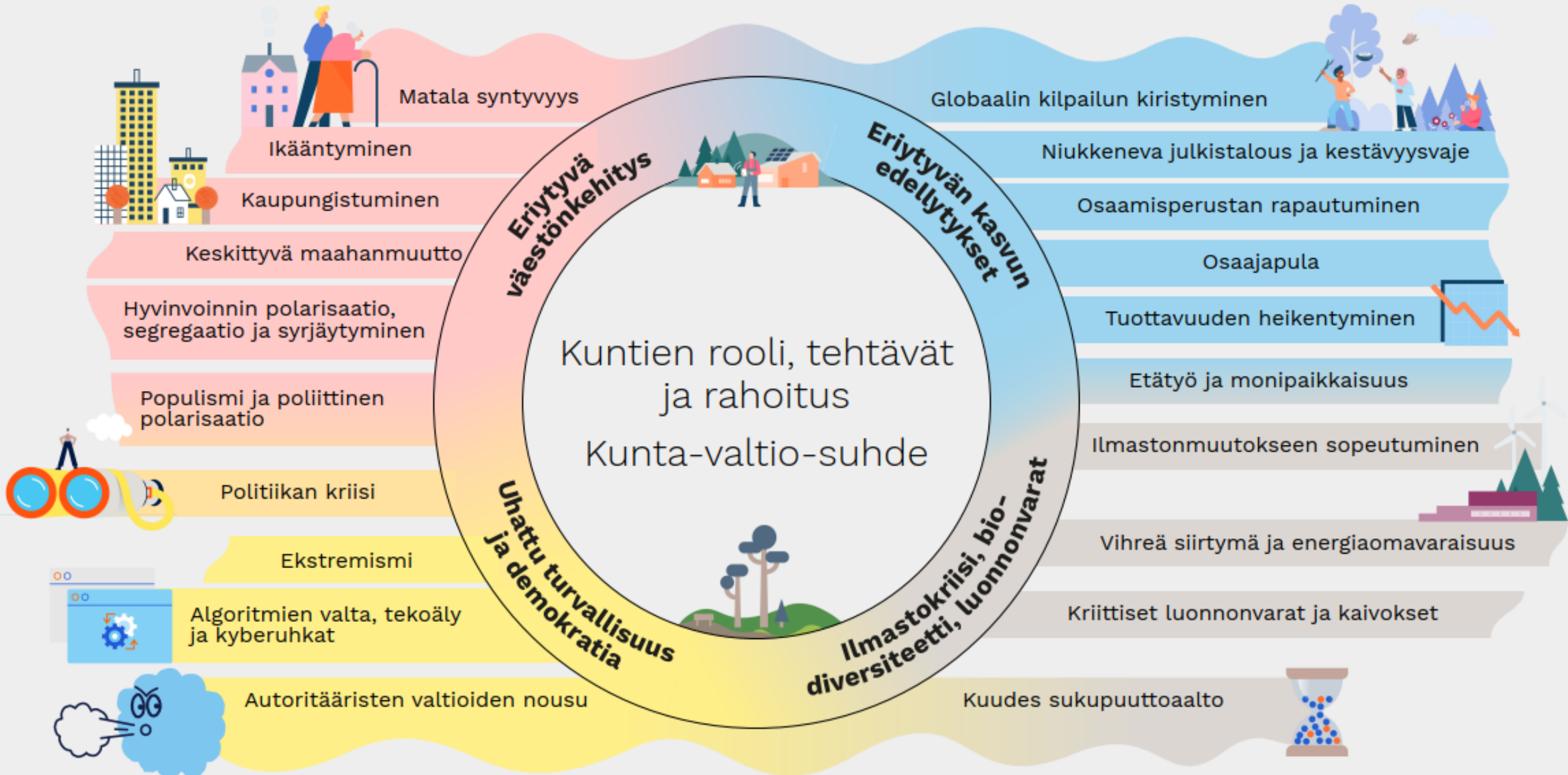
ELINVOIMA JA HYVINVOINTI rakentuvat työstä ja vapaa-ajasta, fyysisestä ja henkisestä hyvinvoinnista, sosiaalisista yhteyksistä ja positiivisista tulevaisuuden näkymistä.

Mittareina toimivat työpaikkojen ja yritysten määrä, toimivien yhdistysten määrä, paikallisten palvelujen määrä ja monipuolisuus sekä hyvinvointisuunnitelma ja -kertomus

VIESTINTÄ JA VUOROVAIKUTTEISUUS on monikanavaista ja jatkuvaa, se vaatii aktiivisuutta, ennakkointia ja reagointia, itsensä likoon laittamista. Suorempaa lähidemokratiaa.

Mittareina toimivat viestintäkanavat, kuntalaisten osallistumisen ja vaikuttamisen aktiivisuus, kuntalaiskyselyt ja -tilaisuudet sekä viestinnästä saatu palaute.

Mihin vaikutetaan, mihin sopeudutaan/varaudutaan ja mihin myötävaikutetaan (esim. edunvalvonta)

Tilanneanalyysi

mistä olemme tulossa ja minne menossa?

USO

Uuden sukupolven
organisaatiot

INDIKAATTORIT

VÄESTÖKEHITYS

Toteutunut väestökehitys

Muuton suunnat ja taustat

Väestöennuste ja palvelutarpeen muutos

ELINVOIMA JA TYÖLLISYYS

EVP-indeksi (erillinen raportti)

Työpaikat, työkäiset, työvoima

Työttömyys

Pendelöinti

Koulutusaste

Panostukset pito- ja vetovoimaan

HYVINVOINTI JA OSALLISUUS

Köyhyys

Syrjäytymisriskissä olevat nuoret

Sairastavuus

Rikosten määrä

Äänestysaktiivisuus ja kuntavaalit

HYTE-kerroin

KUNTATALOUS JA JOHTAMINEN

Kuntatalouden painelaskelma (erillinen raportti)

Kuntalain mukaiset kriteerit

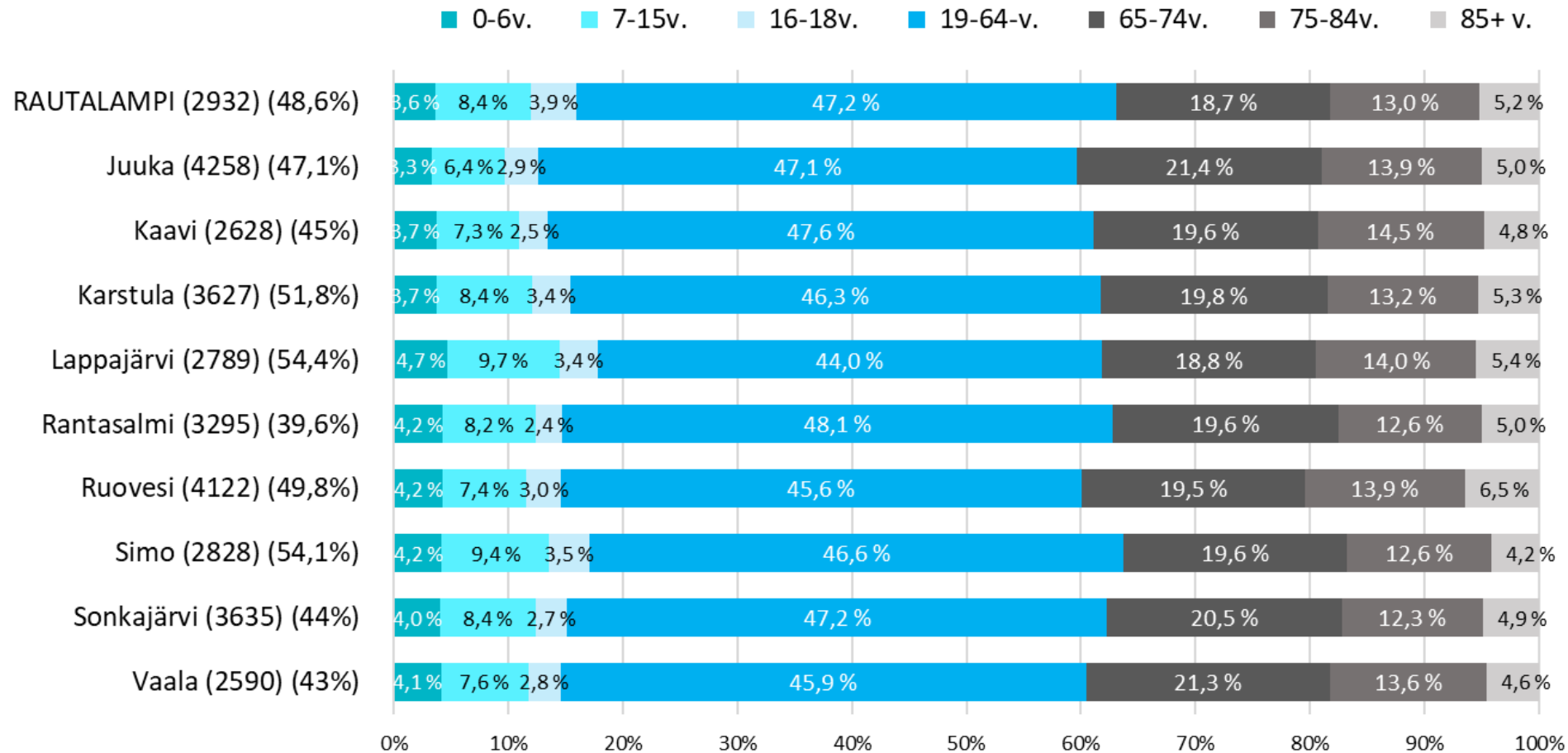
Ennakonpidätyksen alaiset ansiotulot

YMPÄRISTÖ

Hiilidioksidipäästöt

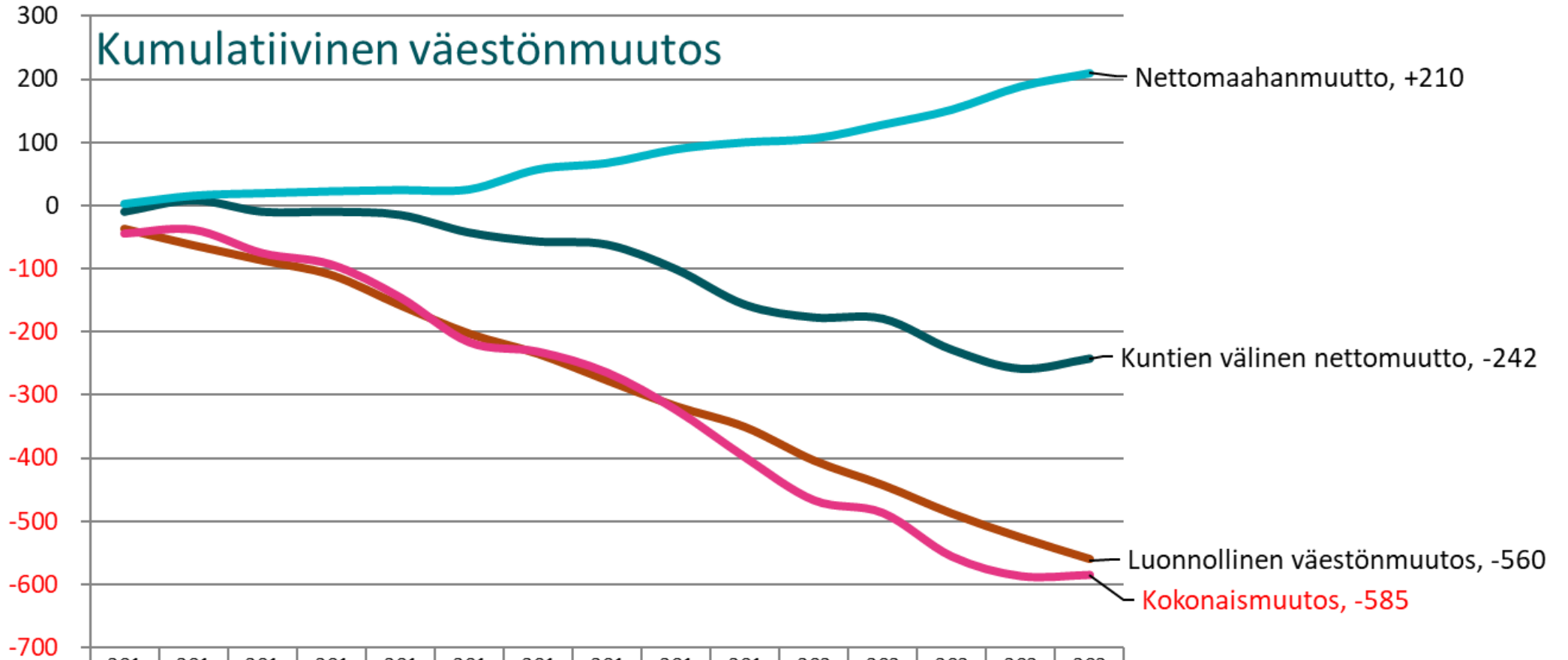
Rautalammin vertailukunnat

Väestön ikärakenne ja taajama-aste 2023

Kuolleiden enemmitys syntyneisiin on ollut selvästi suurin väestömuutoksen osatekijä

Rautalampi

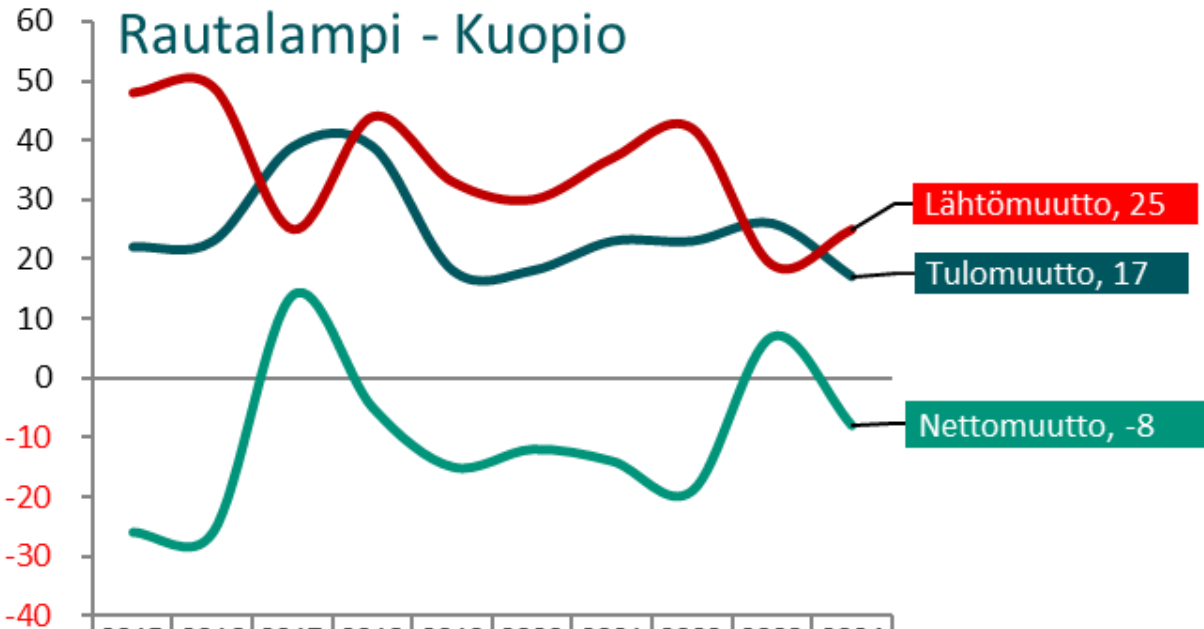

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Luonnollinen väestömuutos	-37	-63	-87	-110	-158	-203	-235	-277	-318	-351	-404	-443	-488	-526	-560
Kuntien välinen nettomuutto	-10	+8	-10	-10	-15	-43	-57	-62	-101	-157	-177	-179	-228	-258	-242
Nettomaahanmuutto	+2	+15	+19	+22	+24	+25	+57	+67	+89	+100	+106	+128	+152	+189	+210
Kokonaismuutos	-45	-39	-76	-94	-146	-217	-232	-265	-324	-399	-467	-487	-556	-587	-585

Kumulatiivinen

Lähtömuutto Kuopioon hidastunut viimeisen 10 vuoden aikana.

Kuopio, Suonenjoki ja Jyväskylä ovat suurimpia lähtömuuton suuntia.

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Tulomuutto	22	23	39	39	18	18	23	23	26	17
Lähtömuutto	48	49	25	44	33	30	37	42	19	25
Nettomuutto	-26	-26	14	-5	-15	-12	-14	-19	7	-8

Rautalampi											
10 suurinta lähtömuuton suuntaa vuonna 2024											
	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2015-2024
Kuopio	48	49	25	44	33	30	37	42	19	25	352
Suonenjoki	42	16	19	23	14	21	21	27	22	22	227
Jyväskylä	12	11	10	17	18	16	13	15	33	14	159
Seinäjoki	0	0	1	0	3	0	0	1	1	5	11
Leppävirta	0	3	1	2	4	1	0	0	0	4	15
Helsinki	5	2	4	2	7	6	4	5	5	4	44
Iisalmi	2	1	2	1	1	0	2	1	0	3	13
Varkaus	2	0	2	1	1	1	1	0	1	2	11
Vantaa	1	1	2	0	1	2	1	1	3	2	14
Säkylä	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	2
Koko kuntaryhmä	112	83	66	90	82	77	79	92	84	83	848
Muu Suomi	60	58	61	78	77	83	78	84	75	32	686
Koko maa	172	141	127	168	159	160	157	176	159	115	1534

Tulomuutossa suurimpia ovat samat kunnat.

Rautalampi											
10 suurinta tulomuuton suuntaa vuonna 2024											
	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2015-2024
Suonenjoki	27	24	8	20	15	15	12	22	31	21	195
Kuopio	22	23	39	39	18	18	23	23	26	17	248
Jyväskylä	4	10	10	10	5	13	20	10	11	14	107
Siilinjärvi	2	2	2	3	0	2	3	3	2	7	26
Lahti	0	1	1	0	2	3	0	0	0	7	14
Pieksämäki	9	3	2	6	6	6	3	8	4	6	53
Turku	2	2	4	0	0	1	2	2	2	5	20
Helsinki	6	4	6	3	6	9	10	0	6	4	54
Äänekoski	3	0	2	0	7	0	1	1	4	3	21
Mikkeli	3	0	1	0	0	2	3	2	1	3	15
Koko kuntaryhmä	78	69	75	81	59	69	77	71	87	87,02	753
Muu Suomi	66	58	47	48	44	71	78	56	42	44,3	554
Koko maa	144	127	122	129	103	140	155	127	129	131	1307

RAUTALAMMEN EVP-INDEKSI

ELINVOIMA

Aluetaloudelliseen ja kasvuun liittyvät tekijät, jotka voidaan edelleen jakaa ulkoiseen ja sisäiseen sekä kovaan ja pehmeään elinvoimaan.

VETOVOIMA

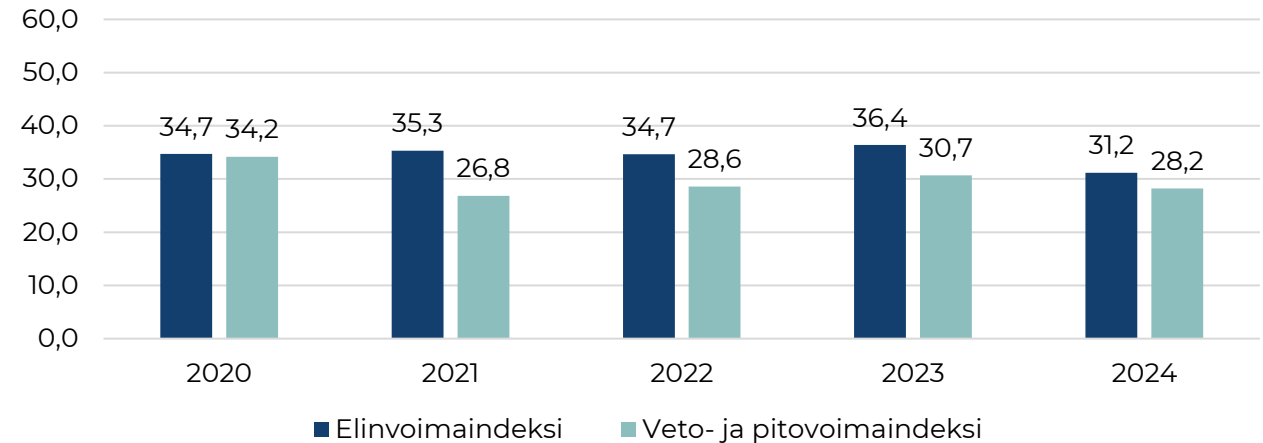
Kuinka kiinnostava, houkutteleva, dynaaminen, haluttava jne. alue on ulkopuolisten näkökulmasta, joka voidaan edelleen jakaa muutto-, sijainti-, paikka- ja kiertovetovoimaan.

PITOVOIMA

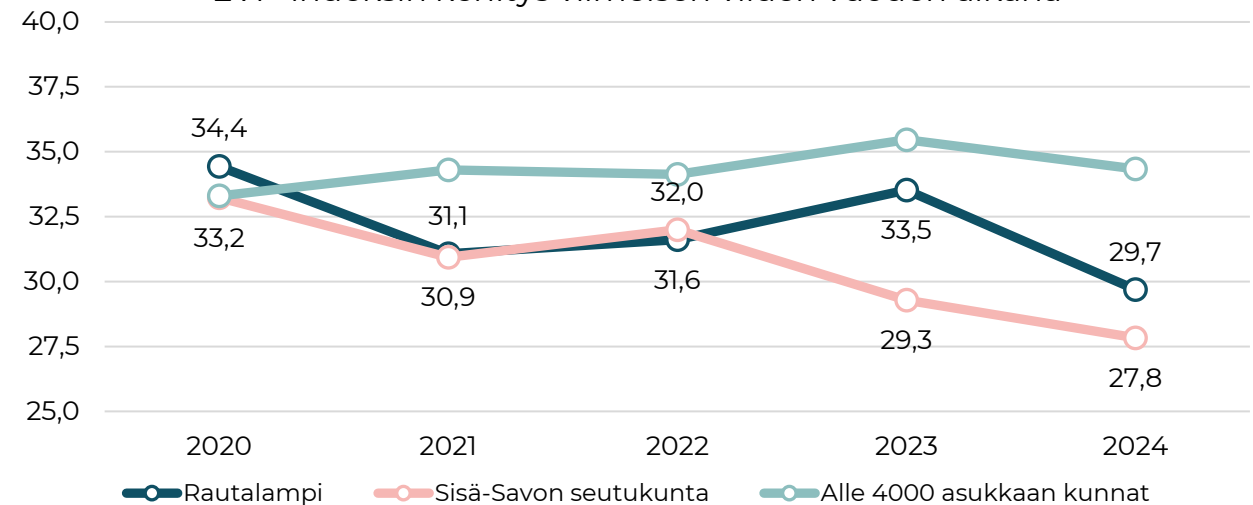
Kuinka viihtyisä, mukava, hauska, turvallinen jne. alue on alueen omien asukkaiden, yritysten ja toimijoiden näkökulmasta.

Rautalammen EVP-indeksi oli 29,7 vuonna 2024. Kunnan elinvoimaindeksi oli 31,2 sekä vetovoima- ja pitovoimaindeksi 28,2. Rautalammen EVP-indeksi oli 53. heikoin kaikista Manner-Suomen kunnista

Rautalammen elinvoima- sekä veto- ja pitovoimaindeksin kehitys viimeisen viiden vuoden aikana

EVP-indeksin kehitys viimeisen viiden vuoden aikana

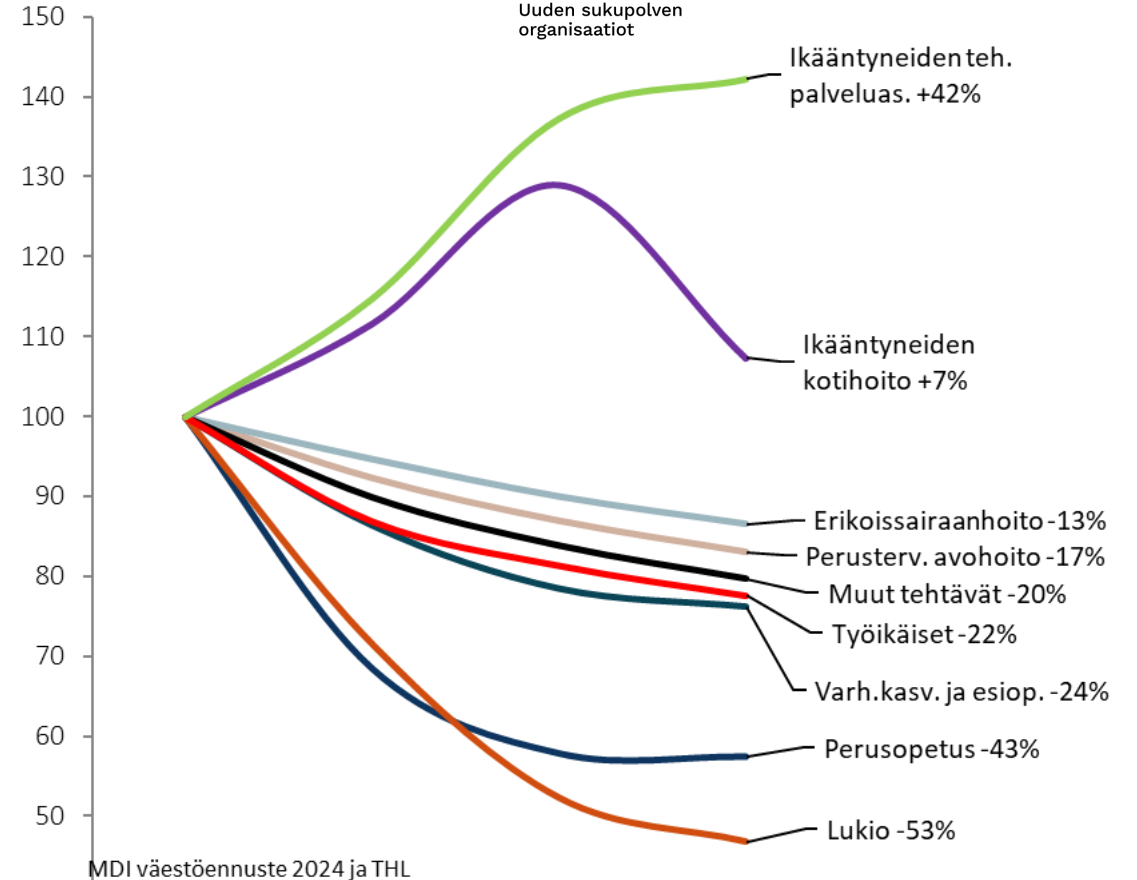
Palvelutarpeet eriytyvät

Mikäli palvelujen käyttö ikäryhmittäin säilyisi nykyisellä tasolla ja väestöennuste toteutuisi:

- **Varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen** tarve pienenesi noin neljänneksellä nykyisestä.
- **Perusopetuksen osalta** tarpeet vähenisivät noin 40 % ja **lukion** tarpeet supistuisivat noin 50 prosenttia nykyisestä.
- **Vanhusten** hoivan palvelutarpeet kasvaisivat yhä
 - **Palveluasumisen ja kotihoidon suhde** riippuu ikääntyneiden toimintakyvyn lisäksi myös hyvinvointialueen toimenpiteistä.
- **Erikoissairaanhoidossa** tarpeet supistuisivat hieman. **Perusterveydenhoidossa** tarpeet pienenesivät vajaan viidenneksen nykyisestä.
- *Palvelutarpeiden muutokset on laskettu MDI:n väestöennusteen ja palvelujen ikäryhmittäisen käytön (THL, tilastovuosi 2023) perusteella.*

Palvelutarpeiden kehitys, 2024=100

Rautalampi

	2024	2030	2035	2040
Varh.kasv. ja esiop. -24%	100	86	78	76
Perusopetus -43%	100	68	58	57
Lukio -53%	100	72	52	47
Perusterv. avohoito -17%	100	92	87	83
Erikoissairaanhoido -13%	100	95	90	87
Muut tehtävät -20%	100	90	84	80
Ikääntyneiden kotihoito +7%	100	112	129	107
Työikäiset -22%	100	87	81	78
Ikääntyneiden teh. palveluas. +42%	100	115	137	142

RAUTALAMMEN EVP-INDEKSI

ELINVOIMA

Aluetaloudelliseen ja kasvuun liittyvät tekijät, jotka voidaan edelleen jakaa ulkoiseen ja sisäiseen sekä kovaan ja pehmeään elinvoimaan.

VETOVOIMA

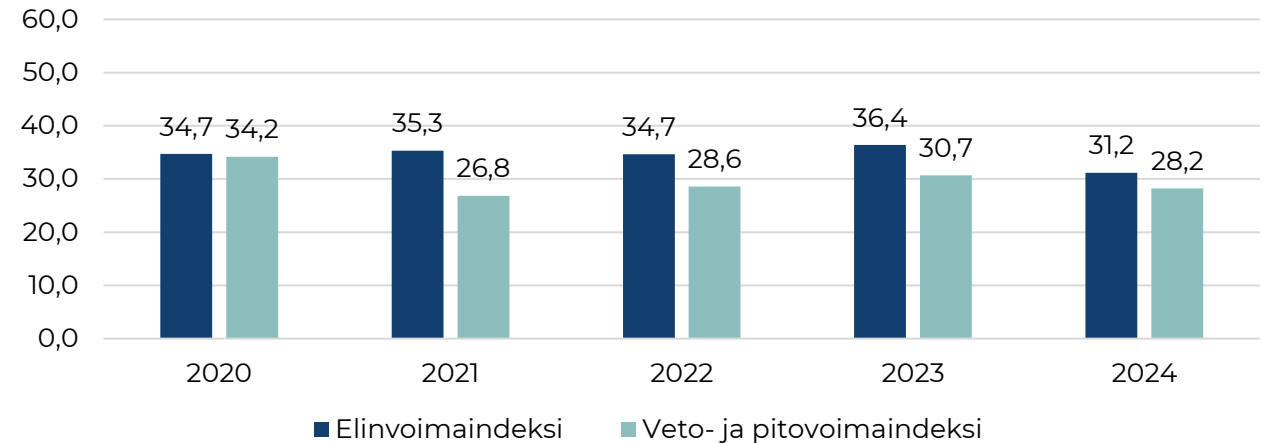
Kuinka kiinnostava, houkutteleva, dynaaminen, haluttava jne. alue on ulkopuolisten näkökulmasta, joka voidaan edelleen jakaa muutto-, sijainti-, paikka- ja kiertovetovoimaan.

PITOVOIMA

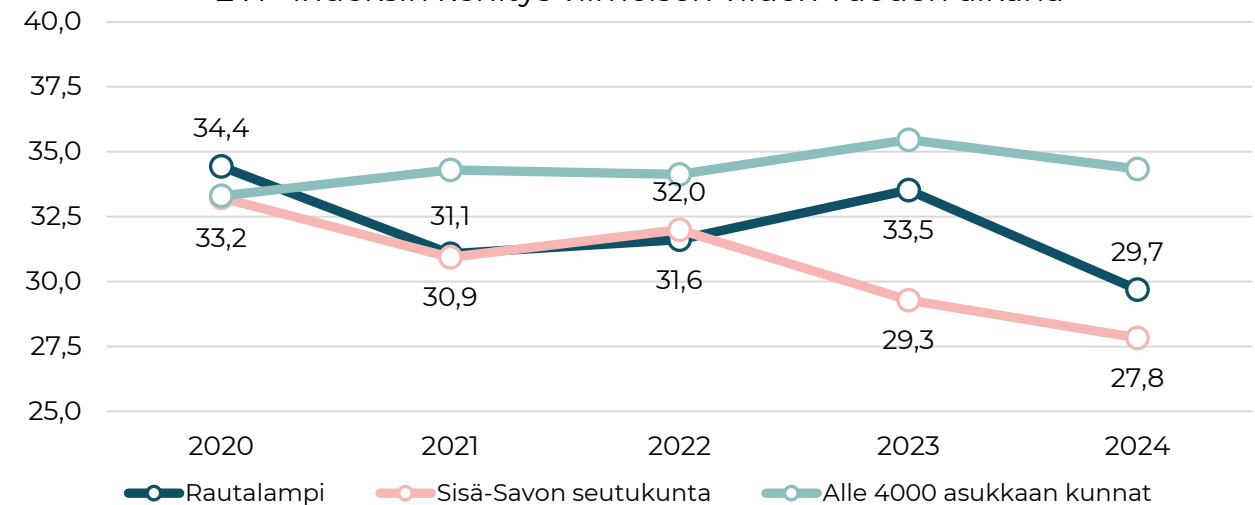
Kuinka viihtyisä, mukava, hauska, turvallinen jne. alue on alueen omien asukkaiden, yritysten ja toimijoiden näkökulmasta.

Rautalammen EVP-indeksi oli 29,7 vuonna 2024. Kunnan elinvoimaindeksi oli 31,2 sekä vetovoima- ja pitovoimaindeksi 28,2. Rautalammen EVP-indeksi oli 53. heikoin kaikista Manner-Suomen kunnista

Rautalammen elinvoima- sekä veto- ja pitovoimaindeksin kehitys viimeisen viiden vuoden aikana

EVP-indeksin kehitys viimeisen viiden vuoden aikana

RAUTALAMMEN EVP-INDEKSI

Elinvoimaindeksin muuttujat	Sijoitus	Veto- ja pitovoimaindeksin muuttujat	Sijoitus
Tulonsaajien mediaanitulot 2023	241.	Väestömuutos (%) 2019-2023	238.
Yritystiheys 2023	48.	Väestömuutos (%) 2023-2040 (MDI:n väestöennuste perusura)	241.
Työllisyysaste 35-44 v. 2023	139.	Työllisten nettomuutto (1 000 as. kohden) 2021-2023	130.
Työpaikkaomavaraisuus (%) 2023	177.	Sisäinen muuttovilkkaus (1000 as. kohden) 2021-2023	110.
Taloudellinen huoltosuhde 2023	231.	Valmistuneet asunnot (10 000 as. kohden) 2021-2023	265.
Avoimen sektorin työpaikkamuutos (%) 2021-2023	155.	Vanhojen osakeasuntojen neliöhinta 2023	199.
Koulutustasoindeksi 2023	172.	Ulkomaalaistaustaisten osuus väestöstä (%) 2023	143.
Talouslukuindeksi 2023	258.	Opiskelijoiden osuus väestöstä (%) 2023	153.
Yritysperstanta (1 000 as. kohden) 2023	281.	15-34-vuotiaiden nettomuutto (1 000 as. kohden) 2021-2023	214.
Sairastavuusindeksi 2022	261.	Kesäasukkaat (100 asukasta kohden) 2023	34.

Miksi älykästä sopeutumista tarvitaan?

- Valtaosassa Suomen kunnista **väestö vähenee**
- Luo haasteita **palvelujärjestelmälle** sekä päätöksentekojärjestelmän **toimivuudelle**. Palveluiden **laatua** on hankalampaa ylläpitää
- **Kunnallisverokertymä pienenee**; palvelujärjestelmän **rahoittaminen ja ylläpito** hankaloituvat. Rakennettu **infrastruktuuri** voi olla käyttäjämääriin nähden ylimitoitettua
- **Osaavan työvoiman saatavuus** heikentyy
- Päätöksentekojärjestelmän **legitimiteetti ja paikallisdemokratia** tulee haastetuksi. Äänestäjien ja päätöksentekijöiksi pyrkivien määrä vähenee.

Älykkääseen sopeutumiseen liittyy ”elinvoimaa ja hyvinvointia ilman väestön kasvua -ajattelu” ja uusiutuminen omia erityisyyksiä korostaen.

1. Mitkä ovat mielestäsi Rautalammin vahvuudet?

Kerro enintään viisi tärkeintä asiaa.

- **Luonto ja luontoarvot:** Kaunis ja puhdas luonto, vesistöt ja kansallispuisto ympäristöineen
- **Yhteisöllisyys ja paikallinen henki:** Perinteet ja sisu. Matala kynnyks, aktiiviset asukkaat, yhdistykset ja kylät.
- **Yritystoiminta:** Yrittäjäystävällisyys ja elinkeinorakenne
- **Sopivan pieni, rauhallinen ja turvallinen:** Maaseutumainen, perheille sopiva
- **Peruspalvelut kunnossa ja niitä on:** Lukio
- **Kulttuuri, vapaa-aika ja tapahtumat:** Etenkin kesäaikaan tapahtumia ja elämää.
- Kohtuullisen hyvä sijainti
- Mökkiläiset ja matkailu

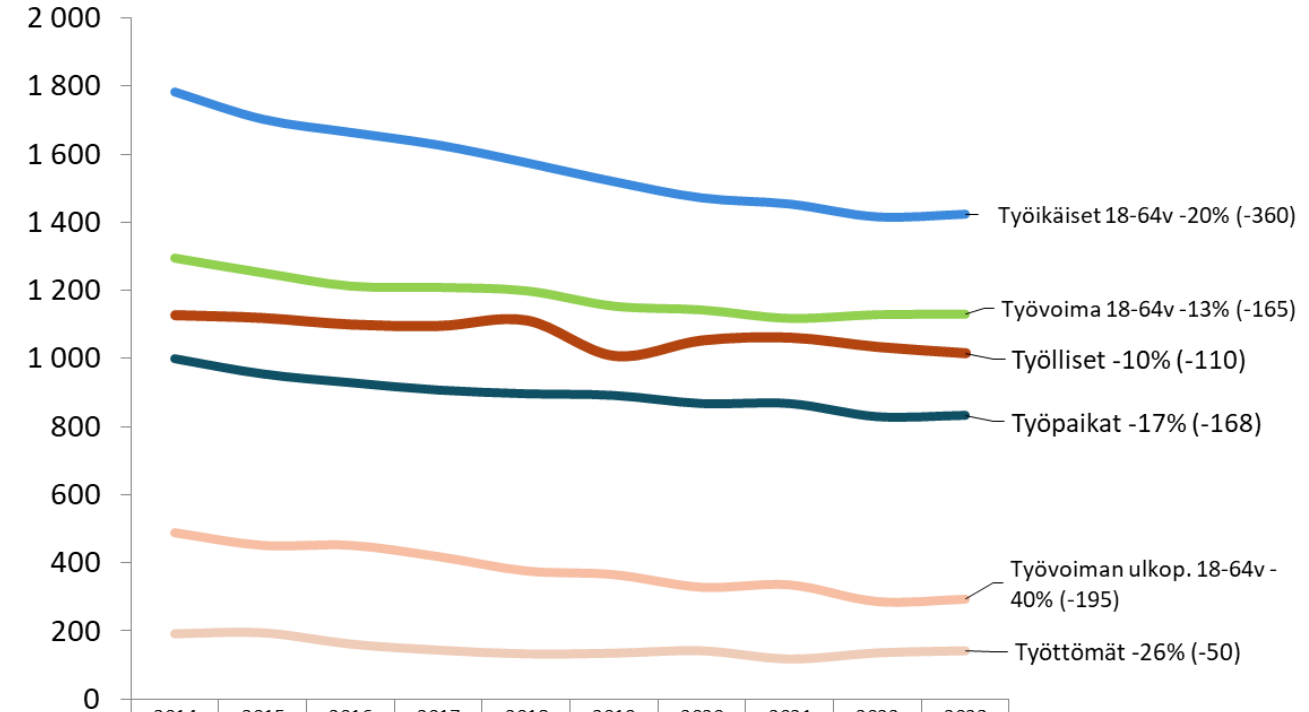
Työpaikkojen määrä on pienentynyt

Työpaikkojen määrän muutos 2013-2023		Vrt. ryhmä	Pohjois-Savo	Manner-Suomen kunnat
1 Pirkkala -25,5%	45 Pietarsaari -5,7%	99 Kotka -2,7%	133 Laihia -8,1%	177 Pihlajavesi -17,5%
2 Kempele -33,0%	46 Kokkola -5,5%	100 Hämeenlinna 2,8%	134 Lappeenranta -8,3%	178 Särkää -12,7%
3 Siipoo -32,4%	47 Nierjö -5,1%	101 Koski II -2,9%	135 Larkka -14,4%	179 Joutsa -12,7%
4 Kittilä +28,8%	48 Kontiolampi -4,8%	102 Uusikaupunki -3,0%	136 Kerimäki -8,7%	180 Sonkajärvi -12,9%
5 Luoto -24,2%	49 Riihimäki -4,6%	103 Laasala -1,0%	137 Raasepori -8,7%	181 Naantali -13,0%
6 Lieto +22,0%	50 Miestähti +4,5%	104 Maasilta -1,1%	138 Harjavesi -8,7%	182 Naantali -13,1%
7 Inari -20,2%	51 Pukkila +3,3%	105 Masku -3,3%	139 Kemiönperä -9,0%	183 Ruokolahti -13,2%
8 Lemmälä +19,0%	52 Sämselä +3,5%	106 Ankekoski -3,5%	140 Kangasala -11,4%	184 Pomarkku -13,5%
9 Varkaus +19,0%	53 Vaasa +3,5%	107 Inko -3,7%	141 Valtavaara -11,4%	185 Heinola -13,5%
10 Ruuska +18,4%	54 Kangasala +3,3%	108 Alavieska -3,7%	142 Oulainen -11,9%	186 Kouvola -13,5%
11 Tampere +17,9%	55 Toivakka +3,2%	109 Hämeenkyö -4,0%	143 Viitasaari -11,9%	187 Kurus -13,5%
12 Kolari +16,6%	56 Porvoo +3,2%	110 Hämeenkyö -4,0%	144 Kalajo -11,9%	188 Lohjaka -13,5%
13 Urminka +16,2%	57 Kaakunki +2,8%	111 Virrat -4,2%	145 Kurikka -11,8%	189 Järvenpää -13,5%
14 Kangasala +16,2%	58 Merilampi +2,7%	112 Siltäalo -4,2%	146 Alavieska -11,8%	190 Järvenpää -13,5%
15 Järvenpää +16,2%	59 Pormari +2,7%	113 Ruuska -4,2%	147 Enontekiö -11,8%	191 Karkkila -13,5%
16 Oulu +15,7%	60 Pormari +2,7%	114 Auro -4,2%	148 Alavieska -11,8%	192 Rautalampi -13,5%
17 Rovaniemi +15,3%	61 Nivala +2,0%	115 Auro -4,2%	149 Kouvola -11,8%	193 Rautalampi -13,5%
18 Sokeamo +15,3%	62 Tammi +1,6%	116 Kauhajoki -4,2%	150 Järvenpää -11,8%	194 Kouvola -11,8%
19 Turku +14,9%	63 Tuusula +1,5%	117 Järvenpää -4,2%	151 Järvenpää -11,8%	195 Järvenpää -11,8%
20 Espoo +14,7%	64 Tuusula +1,5%	118 Järvenpää -4,2%	152 Järvenpää -11,8%	196 Järvenpää -11,8%
21 Kaarina +14,4%	65 Huusinka +1,4%	119 Leppävirta -4,2%	153 Järvenpää -11,8%	197 Järvenpää -11,8%
22 Nokia +13,3%	66 Huusinka +1,4%	120 Järvenpää -4,2%	154 Järvenpää -11,8%	198 Järvenpää -11,8%
23 Vaasalahti +12,8%	67 Soolankylä +1,2%	121 Oulunkylä -4,2%	155 Järvenpää -11,8%	199 Järvenpää -11,8%
24 Helsinki +11,9%	68 Uusikaupunki +1,1%	122 Oulunkylä -4,2%	156 Järvenpää -11,8%	200 Pello -11,8%
25 Seinäjoki +11,4%	69 Liminko +0,3%	123 Oulunkylä -4,2%	157 Järvenpää -11,8%	201 Kangasala -11,8%
26 Jyväskylä +11,4%	70 Liminko +0,3%	124 Oulunkylä -4,2%	158 Järvenpää -11,8%	202 Kangasala -11,8%
27 Pedersörenku +11,3%	71 Liminko +0,3%	125 Oulunkylä -4,2%	159 Järvenpää -11,8%	203 Kangasala -11,8%
28 Kangasala +11,3%	72 Keräva -0,3%	126 Oulunkylä -4,2%	160 Järvenpää -11,8%	204 Kangasala -11,8%
29 Kaunianen +10,7%	73 Muhos -0,3%	127 Oulunkylä -4,2%	161 Järvenpää -11,8%	205 Kangasala -11,8%
30 Mynämäki +10,3%	74 Muhos -0,3%	128 Oulunkylä -4,2%	162 Järvenpää -11,8%	206 Kangasala -11,8%
31 Pielinen +10,3%	75 Savon -0,3%	129 Oulunkylä -4,2%	163 Järvenpää -11,8%	207 Kangasala -11,8%
32 Eurajoki +9,7%	76 Savon -0,3%	130 Oulunkylä -4,2%	164 Järvenpää -11,8%	208 Kangasala -11,8%
33 Pyhäjärvi +9,1%	77 Savon -0,3%	131 Oulunkylä -4,2%	165 Järvenpää -11,8%	209 Kangasala -11,8%
34 Viitasaari +8,5%	78 Rautalampi -0,3%	132 Oulunkylä -4,2%	166 Järvenpää -11,8%	210 Kangasala -11,8%
35 Oulunkylä +8,5%	79 Rautalampi -0,3%	133 Oulunkylä -4,2%	167 Järvenpää -11,8%	211 Kangasala -11,8%
36 Kuntalahti +8,5%	80 Rautalampi -0,3%	134 Oulunkylä -4,2%	168 Järvenpää -11,8%	212 Kangasala -11,8%
37 Uusikaupunki +8,2%	81 Rautalampi -0,3%	135 Oulunkylä -4,2%	169 Järvenpää -11,8%	213 Kangasala -11,8%
38 Vierehti +8,2%	82 Salla -2,3%	136 Oulunkylä -4,2%	170 Järvenpää -11,8%	214 Kangasala -11,8%
				215 Kangasala -11,8%
				216 Kangasala -11,8%
				217 Kangasala -11,8%
				218 Kangasala -11,8%
				219 Kangasala -11,8%
				220 Kangasala -11,8%
				221 Kangasala -11,8%
				222 Kangasala -11,8%
				223 Kangasala -11,8%
				224 Kangasala -11,8%
				225 Kangasala -11,8%
				226 Kangasala -11,8%
				227 Kangasala -11,8%
				228 Kangasala -11,8%
				229 Kangasala -11,8%
				230 Kangasala -11,8%
				231 Kangasala -11,8%
				232 Kangasala -11,8%
				233 Kangasala -11,8%
				234 Kangasala -11,8%
				235 Kangasala -11,8%
				236 Kangasala -11,8%
				237 Kangasala -11,8%
				238 Kangasala -11,8%
				239 Kangasala -11,8%
				240 Kangasala -11,8%
				241 Kangasala -11,8%
				242 Kangasala -11,8%
				243 Kangasala -11,8%
				244 Kangasala -11,8%
				245 Kangasala -11,8%
				246 Kangasala -11,8%
				247 Kangasala -11,8%
				248 Kangasala -11,8%
				249 Kangasala -11,8%
				250 Kangasala -11,8%
				251 Kangasala -11,8%
				252 Kangasala -11,8%
				253 Kangasala -11,8%
				254 Kangasala -11,8%
				255 Kangasala -11,8%
				256 Kangasala -11,8%
				257 Kangasala -11,8%
				258 Kangasala -11,8%
				259 Kangasala -11,8%
				260 Kangasala -11,8%
				261 Kangasala -11,8%
				262 Kangasala -11,8%
				263 Kangasala -11,8%
				264 Kangasala -11,8%
				265 Kangasala -11,8%
				266 Kangasala -11,8%
				267 Kangasala -11,8%
				268 Kangasala -11,8%
				269 Kangasala -11,8%
				270 Kangasala -11,8%
				271 Kangasala -11,8%
				272 Kangasala -11,8%
				273 Kangasala -11,8%
				274 Kangasala -11,8%
				275 Kangasala -11,8%
				276 Kangasala -11,8%
				277 Kangasala -11,8%
				278 Kangasala -11,8%
				279 Kangasala -11,8%
				280 Kangasala -11,8%
				281 Kangasala -11,8%
				282 Kangasala -11,8%
				283 Kangasala -11,8%
				284 Kangasala -11,8%
				285 Kangasala -11,8%
				286 Kangasala -11,8%
				287 Kangasala -11,8%
				288 Kangasala -11,8%
				289 Kangasala -11,8%
				290 Kangasala -11,8%
				291 Kangasala -11,8%
				292 Kangasala -11,8%
				293 Kangasala -11,8%
				294 Kangasala -11,8%
				295 Kangasala -11,8%
				296 Kangasala -11,8%
				297 Kangasala -11,8%
				298 Kangasala -11,8%
				299 Kangasala -11,8%
				300 Kangasala -11,8%
				301 Kangasala -11,8%
				302 Kangasala -11,8%
				303 Kangasala -11,8%
				304 Kangasala -11,8%
				305 Kangasala -11,8%
				306 Kangasala -11,8%
				307 Kangasala -11,8%
				308 Kangasala -11,8%
				309 Kangasala -11,8%
				310 Kangasala -11,8%
				311 Kangasala -11,8%
				312 Kangasala -11,8%
				313 Kangasala -11,8%
				314 Kangasala -11,8%
				315 Kangasala -11,8%
				316 Kangasala -11,8%
				317 Kangasala -11,8%
				318 Kangasala -11,8%
				319 Kangasala -11,8%
				320 Kangasala -11,8%
				321 Kangasala -11,8%
				322 Kangasala -11,8%
				323 Kangasala -11,8%
				324 Kangasala -11,8%
				325 Kangasala -11,8%
				326 Kangasala -11,8%
				327 Kangasala -11,8%
				328 Kangasala -11,8%
				329 Kangasala -11,8%
				330 Kangasala -11,8%
				331 Kangasala -11,8%
				332 Kangasala -11,8%
				333 Kangasala -11,8%
				334 Kangasala -11,8%
				335 Kangasala -11,8%
				336 Kangasala -11,8%
				337 Kangasala -11,8%
				338 Kangasala -11,8%
				339 Kangasala -11,8%
				340 Kangasala -11,8%
				341 Kangasala -11,8%
				342 Kangasala -11,8%
				343 Kangasala -11,8%
				344 Kangasala -11,8%
				345 Kangasala -11,8%
				346 Kangasala -11,8%
				347 Kangasala -11,8%
				348 Kangasala -11,8%
				349 Kangasala -11,8%
				350 Kangasala -11,8%
				351 Kangasala -11,8%
				352 Kangasala -11,8%
				353 Kangasala -11,8%
				354 Kangasala -11,8%
				355 Kangasala -11,8%
				356 Kangasala -11,8%
				357 Kangasala -11,8%
				358 Kangasala -11,8%
				359 Kangasala -11,8%
				360 Kangasala -11,8%
				361 Kangasala -11,8%
				362 Kangasala -11,8%
				363 Kangasala -11,8%
				364 Kangasala -11,8%
				365 Kangasala -11,8%
				366 Kangasala -11,8%
				367 Kangasala -11,8%
				368 Kangasala -11,8%
				369 Kangasala -11,8%
				370 Kangasala -11,8%
				371 Kangasala -11,8%
				372 Kangasala -11,8%
				373 Kangasala -11,8%
				374 Kangasala -11,8%
				375 Kangasala -11,8%
				376 Kangasala -11,8%
				377 Kangasala -11,8%
				378 Kangasala -11,8%
				379 Kangasala -11,8%
				380 Kangasala -11,8%
				381 Kangasala -11,8%
				382 Kangasala -11,8%
				383 Kangasala -11,8%
				384 Kangasala -11,8%
				385 Kangasala -11,8%
				386 Kangasala -11,8%
				387 Kangasala -11,8%
				388 Kangasala -11,8%
				389 Kangasala -11,8%
				390 Kangasala -11,8%
				391 Kangasala -11,8%
				392 Kangasala -11,8%
				393 Kangasala -11,8%
				394 Kangasala -11,8%
				395 Kangasala -11,8%
				396 Kangasala -11,8%
				397 Kangasala -11,8%
				398 Kangasala -11,8%
				399 Kangasala -11,8%
				400 Kangasala -11,8%
				401 Kangasala -11,8%
				402 Kangasala -11,8%
				403 Kangasala -11,8%
				404 Kangasala -11,8%
				405 Kangasala -11,8%
				406 Kangasala -11,8%
				407 Kangasala -11,8%
				408 Kangasala -11,8%
				409 Kangasala -11,8%
				410 Kangasala -11,8%
				411 Kangasala -11,8%
				412 Kangasala -11,8%

Työpaikat ja työvoima 2014-2023

- **Työikäisten** määrä pieneni 2014-2023 **20** %, eli 360 henkilöä. **Työllisten** määrä supistui selvästi vähemmän, **10** %.
- **Työpaikkojen** määrä väheni **17** %, eli noin 170:lla.
- **Työvoiman ulkopuolella*** olevien määrä pieneni **40** % eli vajaalla 200:lla. **Työikäisten eläkeläisten** määrä on laskenut noin **130** henkilöä (-43 %).
- **Työttömien**** määrä pieneni myös paljon, **26** % eli 50:lla. (tuoreempi työttömyyden tarkastelu on jäljempänä)
- **Työllisyysaste** oli vuonna 2023 Rautalammella **69,7** % (koko maassa 72,5 %).

Rautalampi: työpaikat, työlliset, työttömät ja työvoima

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Työpaikat -17% (-168)	1 001	956	930	908	897	892	868	868	829	833
Työlliset -10% (-110)	1 126	1 118	1 099	1 095	1 111	1 008	1 053	1 061	1 034	1 016
Työttömät -26% (-50)	191	194	161	143	132	134	141	117	135	141
Työvoiman ulkop. 18-64v -40% (-195)	488	451	451	418	376	365	328	335	286	293
Työikäiset 18-64v -20% (-360)	1 784	1 704	1 665	1 628	1 576	1 520	1 472	1 454	1 416	1 424
Työvoima 18-64v -13% (-165)	1 296	1 253	1 214	1 210	1 200	1 155	1 144	1 119	1 130	1 131

Lähde: Tilastokeskus

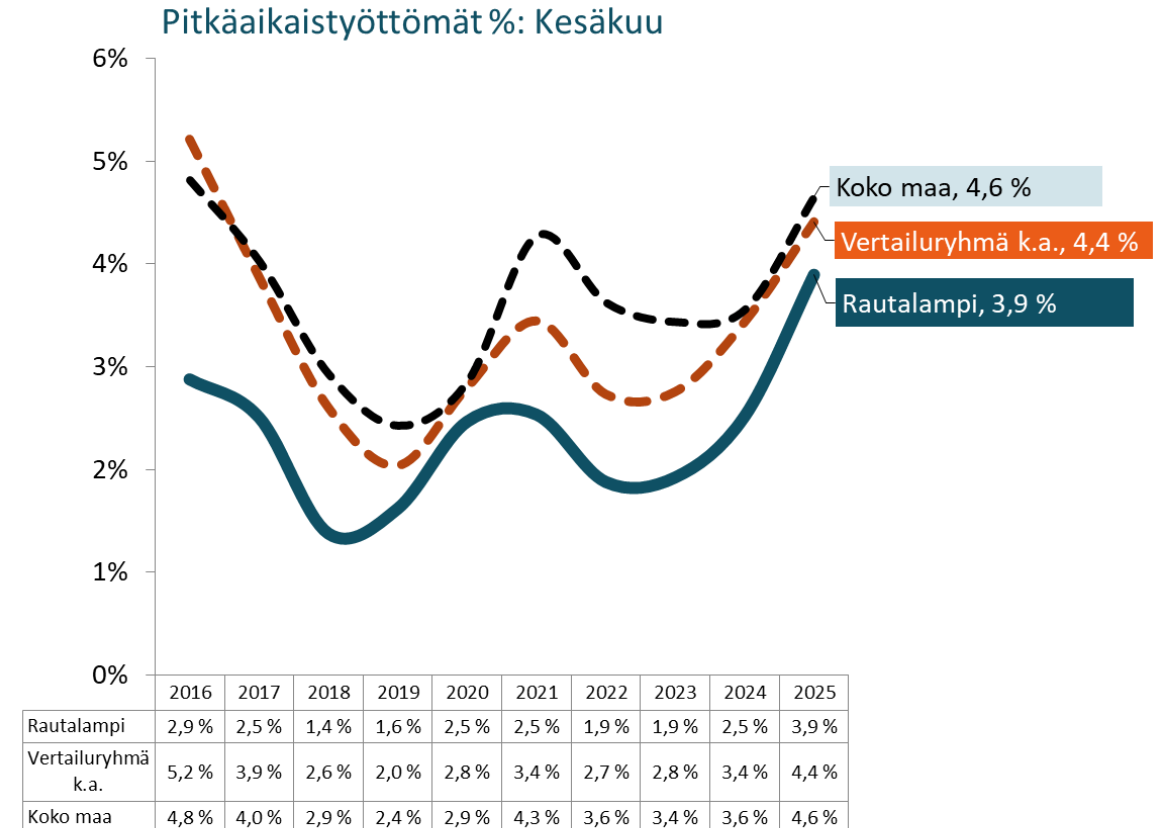
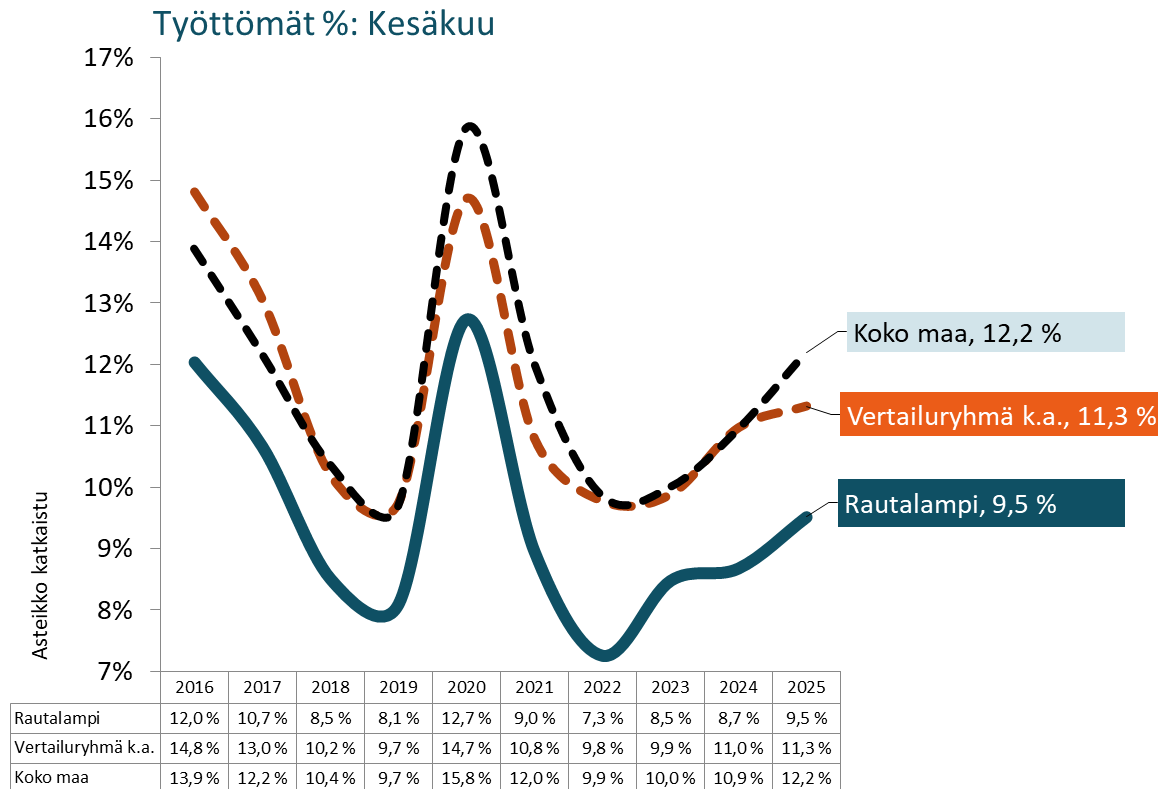
*Työvoiman ulkopuolella olevilla tarkoitetaan henkilöitä, jotka tutkimusviikolla eivät olleet työllisiä tai työttömiä.

** Joulukuu 2023

Työttömyys on kasvanut

- Työttömyysaste on kasvussa mutta alittaa melko selvästi vertailukuntien ja koko maan keskimääräisen tason.

- Rautalammilla pitkäaikaistyöttömyys on kasvanut nopeasti ja on nyt korkeimmillaan koko tarkastelujaksolla.

Lähde: Tilastokeskus, Työnvälitystilasto (TEM)

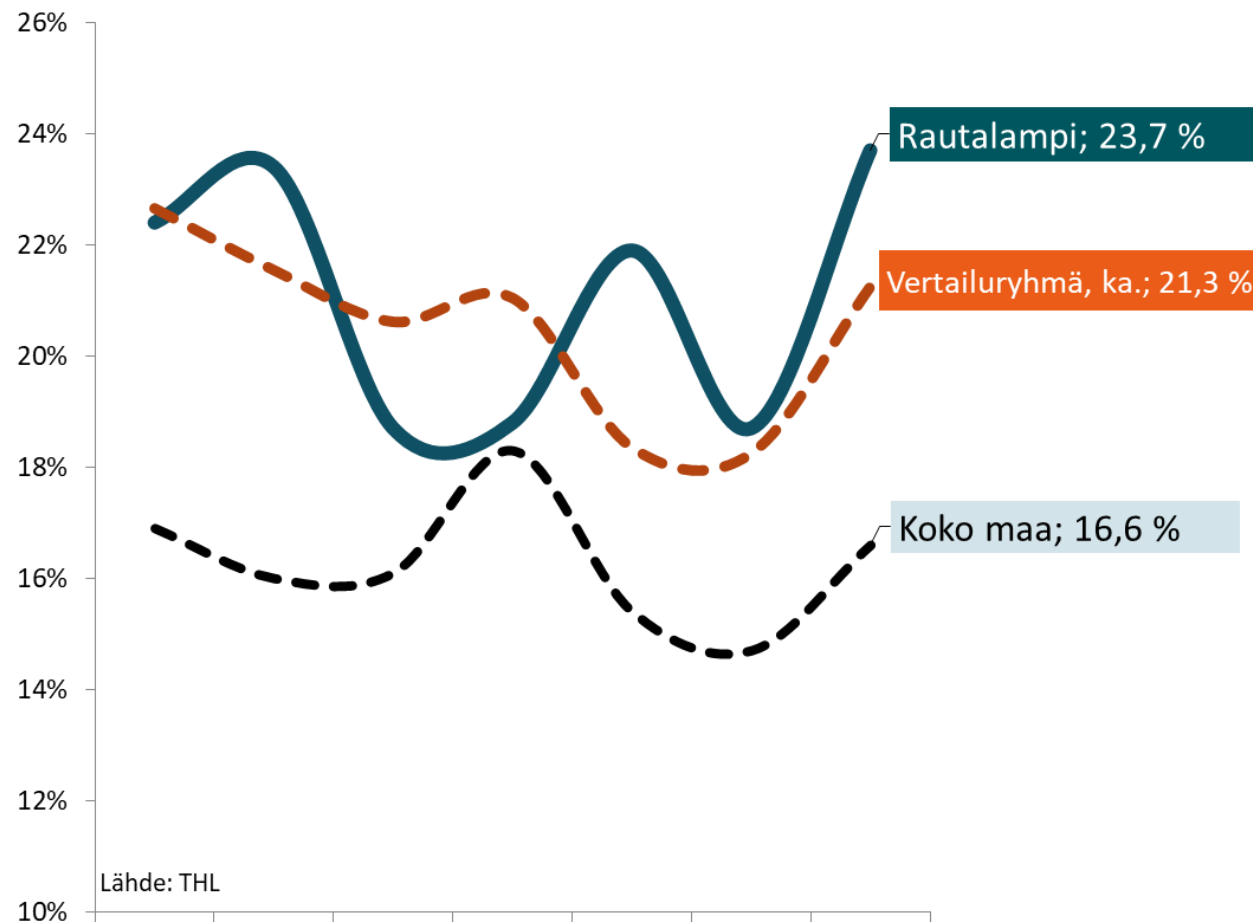
Lähde: Tilastokeskus, Työnvälitystilasto (TEM)

Syrjäytymisriskissä olevia nuoria paljon

- Syrjäytymisriskissä olevien nuorten osuus on vertailuryhmän neljänneksi suurin.
- Osuus on selvästi yli koko maan tason.
- Osuus on myös nousussa kuten vertailuryhmässä ja koko maassa.
- **Huom!** Osa heistä on esim. välivuotta pitäviä. Syrjäytymisriskissä voi toisaalta olla myös opiskelevia ja työelämässä olevia nuoria.

Vertailuryhmä	2023
1.Vaala	29,2 %
2.Rantasalmi	28,8 %
3.Juuka	24,3 %
4.Rautalampi	23,7 %
5.Karstula	21,4 %
6.Lappajärvi	19,5 %
7.Ruovesi	19,0 %
8.Simo	16,7 %
9.Sonkajärvi	16,3 %
10.Kaavi	13,6 %
Vertailuryhmä ka.	21,3 %

Syrjäytymisriskissä (ei työssä, ei opiskele, ei ole varusmiespalvelussa) olevat 18 - 24-vuotiaat, % vastaavan ikäisistä

	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Rautalampi	22,4 %	23,4 %	18,7 %	18,8 %	21,9 %	18,7 %	23,7 %
Vertailuryhmä, ka.	22,7 %	21,6 %	20,6 %	21,1 %	18,4 %	18,3 %	21,3 %
Koko maa	16,9 %	16,0 %	16,1 %	18,3 %	15,4 %	14,7 %	16,6 %

Valtionosuuteen vaikuttava HYTE-kerroin

Uuden sukupolven organisaatiot

- Rautalammen HYTE-kerroin (69), on vertailuryhmän paras.
- Tulosindikaattorien keskiarvo on vertailuryhmän kolmanneksi paras.
- Prosessi-indikaattorien keskiarvo on vertailuryhmän toiseksi paras.
- Yhteensä Rautalampi sai HYTE-euroja 63 000 €.

Jos alkuperäinen tulosindikaattori on indikaattorikohtaisella tavoitetasolla, saa kunta automaattisesti skaalatusta indikaattorista maksimipisteet 100. Muussa tapauksessa pisteytys määrittyy kahden viime mittausvuoden välisen eron suuruuden perusteella, joka suhteutetaan muissa kunnissa tapahtuneeseen muutokseen. Mitä parempi muutos on suhteessa muissa kunnissa tapahtuneeseen muutokseen, sitä paremmat pisteet kunta saa. Suurimman positiivisen muutoksen saavuttanut kunta saa maksimipisteet 100, ja suurimman negatiivisen muutoksen kokenut kunta saa minimipisteet 0. Muut kunnat sijoittuvat tälle välille oman tuloksensa mukaan.

Hyte-kerroin=tulosindikaattorien ja prosessi-indikaattorien keskiarvo

Kunnan saama €/asukas lasketaan kertomalla kunnan HYTE-kerroin ja hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen perushinta.

Rautalammen vertailukuntina Juuka, Kaavi, Karstula, Lappajärvi, Rantasalmi, Ruovesi, Simo, Sonkajärvi ja Vaala

Tulosindikaattorit

Kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi, osuus 8. ja 9. luokan oppilaista (2023)

21,3 % **-7,7 yks.** Skaalattu HYTE-indikaattori
Rautalammen sijoitus 2/10 **74** /100 pistettä

Ylipaino, osuus 8. ja 9. luokan oppilaista (2023)

15,8 % **-14,4 yks.** Skaalattu HYTE-indikaattori
- **69** /100 pistettä

Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17–24-v., osuus vastaavanikäisistä (2023)

10,4 % **-0,9 yks.** Skaalattu HYTE-indikaattori
Rautalammen sijoitus 5/10 **57** /100 pistettä

Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet 25–64-v., osuus vastaavanikäisistä (2023)

1,5 % **+0,1 yks.** Skaalattu HYTE-indikaattori
Rautalammen sijoitus 8/10 **18** /100 pistettä

Työkyvyttömyyseläkettä saavat 25–64-v., osuus vastaavanikäisistä (2023)

12,3 % **+0,1 yks.** Skaalattu HYTE-indikaattori
Rautalammen sijoitus 6/10 **33** /100 pistettä

Kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitojaksot 65 vuotta täyttäneillä verrattuna 10 000 vastaavan ikäiseen (2023)

229 **+93** Skaalattu HYTE-indikaattori
Rautalammen sijoitus 3/10 **100** /100 pistettä

Prosessi-indikaattorit

Pisteet

Koulujen terveellisyys ja turvallisuuden sekä hyvinvoinnin edistämisen tarkastus **100**

Asiakasfoorumeja hyödynnetään palveluiden suunnittelussa **100**

Määritetty mittarit, joilla seurataan väestön hyte-tavoitteiden toteutumista **100**

Hyvinvointitavoitteiden toteutuminen arvioidaan valtuustokausittain **100**

Kunnassa toimii hyte-työtä koordinoiva asiantuntija **100**

Valtuustolle raportoidaan vuosittain väestön elintavoista **100**

Lapsille ja nuorille järjestetään liikumisryhmiä liikuntaseurojen ulkopuolella **100**

Kunnassa toimii liikunnan edistämistä käsittelevä työryhmä **100**

Kunta kutsuu säännöllisesti koolle liikuntaseurojen ja yhdistysten **100**

Lasten ja nuorten liikunta-aktiivisuutta raportoidaan vuosittain **100**

Liikunnan edistämisestä vastaavat viranhaltijat osallistuvat vaikutusten ennakoarviointiin **100**

Oppilaiden poissaolojen kokonaismäärää seurataan koko koulussa **100**

Koulussa on pitkät liikuntavälitunnit **0**

Koulussa noudatetaan suositusta kouluruoan järjestämisessä **0**

Kunta madaltaa kulttuuriin osallistumisen kynnystä **0**

Tulosindikaattorien keskiarvo	
Vrt. kunnat	2024
1 Kaavi	63
2 Ruovesi	61
3 Rautalampi	59
4 Rantasalmi	56
5 Juuka	45
6 Karstula	44
7 Vaala	42
8 Simo	41
9 Sonkajärvi	41
10 Lappajärvi	36
Vrt. kunnat ka.	49

Prosessi-indikaattorien keskiarvo	
Vrt. kunnat	2024
1 Rantasalmi	80
2 Rautalampi	80
3 Karstula	80
4 Lappajärvi	79
5 Ruovesi	74
6 Sonkajärvi	73
7 Simo	67
8 Kaavi	67
9 Vaala	47
10 Juuka	27
Vrt. kunnat ka.	67

HYTE-kerroin	
Vrt. kunnat	2024
1 Rautalampi	69
2 Rantasalmi	68
3 Ruovesi	67
4 Kaavi	65
5 Karstula	62
6 Lappajärvi	58
7 Sonkajärvi	57
8 Simo	54
9 Vaala	44
10 Juuka	36
Vrt. kunnat ka.	58

HYTE-euroa/asukas	
Vrt. kunnat	2024
1 Rautalampi	20,8 €
2 Rantasalmi	20,4 €
3 Ruovesi	20,2 €
4 Kaavi	19,5 €
5 Karstula	18,6 €
6 Lappajärvi	17,4 €
7 Sonkajärvi	17,1 €
8 Simo	16,2 €
9 Vaala	13,2 €
10 Juuka	10,8 €
Vrt. kunnat ka.	17,4 €

Rautalammen HYTE-eurojen kokonaismäärä	63 000 €
Kokonaismäärä vrt. kuntien parhaalla HYTE-kertoimella	62 323 €
Erotus	-677 €

- Veroprosentti on korkea.
- Vuosikate poistoista oli vuonna 2023 alle 80 % ja konsernin laskennallinen lainanhoitokate alle 0,8.

Arviointimenettely voidaan käynnistää, jos kunta ei ole kattanut kunnan taseeseen kertynyttä alijäämää määräajassa.
Arviointimenettely voidaan lisäksi käynnistää, jos kuntakonsernin taseen alijäämä vähintään -1 000 €/as ja edellisvuonna -500 €/as
tai

neljä tunnuslukua, joiden osalta raja-arvot täyttyvät kaikilla kahtena vuonna peräkkäin:

1. Kuntakonsernin vuosikatteen (ilman harkinnanvaraista valtionosuuksien korotusta) ja sumu-poistojen suhde on alle 80 %
2. Konsernin asukasta kohden laskettu lainakannan ja vuokravastuiden* määrä ylittää maan kuntakonsernien vastaavan keskiarvon vähintään 50 %:lla
3. Kunnan tuloveroprosentti vähintään 2,0 yksikköä korkeampi kuin maan painotettu keskiarvo
4. Kuntakonsernin laskennallinen lainanhoitokate on alle 0,8.

KUNTALAIN 118 §:N MUKAINEN KRITTEERISTÖ

	Konsernin kertyneen jäämän perusteella		Jos raja-arvot täyttyvät kaikilla kahtena vuonna peräkkäin:							
			1. Vuosikate/poistot		2. Konsernin lainakanta		3. Kunnan tulovero%		4. Konsernin laskennallinen	
			2022	2023	2022	2023	2022	2023	2022	2023
Raja-arvo	alijäämä vähintään 500 €/as. 1000 €/as.		alle 80 %		väh. 14085 väh. 12099		väh. 22,02 väh. 9,34		alle 0,8	
Rautalampi	1 330	928	133%	73%	7 524	4 049	22,50	9,86	1,1	0,7
Juuka	2 898	3 272	133%	178%	4 624	2 045	20,75	8,11	1,7	3,3
Kaavi	856	501	82%	7%	7 716	4 280	22,00	9,36	0,6	0,3
Karstula	841	1 065	156%	134%	12 600	10 324	21,50	8,86	1,4	1,3
Lappajärvi	914	1 070	95%	109%	7 200	5 228	22,00	9,36	0,8	1,1
Rantasalmi	959	853	160%	132%	3 669	2 899	22,00	9,36	2,0	2,0
Ruovesi	1 675	1 620	101%	126%	3 243	1 481	22,00	9,36	1,4	2,1
Simo	1 237	2 349	227%	246%	2 607	2 102	22,00	9,36	3,9	5,0
Sonkajärvi	3 550	3 676	150%	198%	5 964	2 903	21,25	8,61	1,4	2,2
Vaala	1 727	1 813	160%	131%	7 940	4 348	21,00	8,36	1,4	2,0
Vrt.kunnat ka.	1 599	1 715	140%	134%	6 309	3 966	21,70	9,06	1,6	2,0
Koko maa			132%	146%	9 390	8 066	20,01	7,33	1,2	1,3

*Laskennallinen lainanhoitokate kertoo tulo-rahoituksen riittävyyden vieraan pääoman korkojen ja lyhennysten maksuun = **(Vuosikate + Korkokulut) / (Korkokulut + Lainakanta/8)**. Lainanhoitokyky on hyvä, kun tunnusluvun arvo on yli 1 ja tyydyttävä, kun tunnusluku on 0,8-1,0. Jos tunnusluku on pienempi kuin 1, joudutaan vieraan pääoman hoitoon ottamaan lisää lainaa, realisoimaan omaisuutta tai vähentämään rahavaroja.

Rautalammin kehittämisen tärkeimmät kohteet (1/2)

Luonto, kansallispuisto, matkailu

- **Luonnonrauha:** Suojellaan kansallispuistoa ja sen ympäristöä teolliselta toiminnalta – alueen vetovoimatekijä matkailussa ja elinympäristönä.
- **Yhteistyö maakuntien kanssa:** Kehitetään luontomatkailua yhdessä Pohjois- ja Etelä-Savon sekä Keski-Suomen kanssa.
- **Mahdollisuudet ja rajoitteet:** Hyödynnetään kansallispuiston tarjoamia mahdollisuuksia, huomioiden sen tuomat reunaehdot.
- **Matkailun kehittäminen:** yhdessä yrittäjien kanssa

Elinvoima, väestö ja asuminen

- **Uusien kuntalaisten houkuttelu ja tunnettuus** Kesäasukkaiden pysyväksi muuttaminen ja uusien asukkaiden saaminen aktiivisen markkinoinnin avulla. Kunnan tunnettuuden ja imagon kehittäminen uusien yritysten ja asukkaiden houkuttelemiseksi.
- **Turvallinen ja toimiva arki** Rautalampi säilyy turvallisena paikkana asua ja muuttaa – perheille tarjotaan riittävät palvelut, tuki ja turvallinen kouluympäristö kaikille.
- **Nuorten ja nuorten aikuisten huomiointi** Elinvoiman säilyttäminen edellyttää, että kunnalla on tarjottavaa nuorille – pelkkä eläkeläisväestö ei riitä.
- **Väestön ja lapsiperheiden määrän kasvattaminen** Panostetaan lapsiperheiden mahdollisuuksiin, esimerkiksi lisäämällä vuokra-asuntojen tarjontaa myös haja-asutusalueilla.
- **Asuntokannan kehittäminen** Vuokra-asuntojen vanheneminen ja riittämätön tarjonta koko kunnan alueella vaativat aktiivisia toimenpiteitä.
- **Energia ja kestävyys; Yhteinen energiapolitiittinen linja:** Kunnassa tarvitaan selkeä ja yhteisesti hyväksytty näkemys uusiutuvan energian roolista ja kehittämisestä. Pohditaan harkiten, mihin energiamuotoihin kunta sitoutuu – tuulivoima, aurinkovoima vai jokin muu. Varmistetaan, että energiaratkaisut tukevat kunnan pitkän aikavälin kestävyttä, elinvoimaa ja ympäristötavoitteita

Yritystoiminta ja työpaikat

- **Yritysten toimintaedellytysten vahvistaminen** Luodaan suotuisat olosuhteet yrityksille kasvaa ja kehittyä Rautalammilla.
- **Työpaikkojen lisääminen ja säilyttäminen** Edistetään sekä lähityön että etätöiden mahdollisuuksia koko kunnan alueella.
- **Nuorten tukeminen** Kannustetaan nuoria jatkamaan yritystoimintaa ja osallistumaan paikalliseen elinkeinoelämään.
- **Elinkeinorakenteen uudistaminen** Haetaan aktiivisesti uusia kasvualoja ja realistisia bisnesideoita, jotka vahvistavat kunnan elinvoimaa.
- **Tietoyhteyksien parantaminen** Varmistetaan, että yrityksillä on käytössään toimivat digitaaliset yhteydet ja infrastruktuuri.
- **Yritysten tukeminen** Tuetaan paikallisia yrityksiä osana kunnan elinvoiman ja palveluiden kehittämistä.

Infrastruktuuri ja liikenne:

- **Valokuiturakentaminen** Nopeiden ja luotettavien tietoyhteyksien kehittäminen koko kunnan alueella tukee elinkeinoelämää, etätöitä ja asumisen vetovoimaa.
- **Liikenteen kehittäminen** Parannetaan tiestön kuntoa, edistetään toimivaa julkista liikennettä ja rauhoitetaan taajama-alueet turhalta häiriöliikenteeltä

Rautalammin kehittämisen tärkeimmät kohteet (1/2)

Päätöksenteko ja hallinto

- **Kuntalaisten aito kuuleminen**
Asiat valmistellaan kuntalaisia, yhteisöjä sekä yrityksiä osallistavasti. Kuntalaisten näkemykset otetaan huomioon päätöksenteossa – osallistaminen ei ole muodollisuus vaan osa vaikuttavaa hallintoa.
- **Hyvän hallinnon periaatteet**
Päätöksenteossa ja johtamisessa noudatetaan lainsäädäntöä, hallintosääntöä, strategiaa ja avoimuutta. Asioiden valmistelu tehdään huolellisesti.
- **Strateginen johtaminen ja hyvä yhteistyö**
Kunnan johtamista kehitetään pitkäjänteisesti ja tavoitteellisesti sekä vältetään hajanaista päätöksentekoa. Päätäjien ja viranhaltijoiden yhteistyö on sujuvaa, viranhaltijoille taataan työrauha ja pelisääntöjä uudistetaan tarpeen mukaan. Katse pidetään tulevaisuudessa. Valtuutetuille suunnattu vuorovaikutuskoulutus tukisi rakentavaa ja asiallista keskustelukulttuuria.

Yhteistyö ja osallistaminen

- **Henkilöstön osallistaminen**
Kunnan työntekijöillä on paljon osaamista ja ideoita – heidän osallistamisensa tuo uusia toimintamalleja ja kehitysmahdollisuuksia.
- **Koko kunnan huomioiminen**
Kehittämistyö ulotetaan koko kunnan alueelle – ei keskitytä vain kirkonkylään, jotta kaikki kylät pysyvät elinvoimaisina.
- **Kuntakuvan vahvuuksien hyödyntäminen**
Vahvistetaan Rautalammin positiivista imagoa ja identiteettiä osana kehittämistyötä.
- **Yhteistyö naapurikuntien kanssa**
Tiivistetään yhteistyötä lähikuntien kanssa – yhteistoiminta tuo tehokkuutta ja uusia mahdollisuuksia.

Palvelut ja hyvinvointi

- **Terveyspalveluiden turvaaminen**
Varmistetaan, että palvelut pysyvät lähellä – vaikka HVA vastaa järjestämisestä, kunnalla voi olla aktiivinen rooli palveluiden saatavuuden edistämisessä.
- **Palveluiden säilyttäminen ja kehittäminen**
Panostetaan olemassa olevien palveluiden ylläpitoon ja kunnostukseen, jotta ne vastaavat kuntalaisten tarpeisiin.
- **Kerkonjoen koulun jatkokäyttö**
Hyödynnetään hyväkuntoinen rakennus – ei anneta sen jäädä tyhjilleen.

Työskentely

Rautalammin tilanne- ja tulevaisuuskuva
Rautalammin tilannekuva ja keskeiset toimintaympäristön
muutosten vaikutukset
Millaisena haluamme nähdä Rautalammin tulevaisuudessa

Työryhmissä työskentely

- Jakaudutaan työryhmiin. Jokaisessa ryhmässä on ryhmän valitsema puheenjohtaja ja viranhaltijakirjuri. Viranhaltijat kirjaavat ryhmän huomiot ppt-kirjauspohjaan. Viranhaltijakirjuri lähettää ennen lounasta kirjaukset Annille (anni.antila@fcg.fi).
- Työskentelyyn on varattu aikaa klo 12 saakka. Tämän jälkeen on lounas, jonka jälkeen alkaa purku klo 13. Työryhmän puheenjohtajat varautuvat purun yhteydessä kertomaan keskeisimmät ydinviestit ryhmältään. Puheenjohtajille varattu oma muistiinpano ”pruju”. Purku toteutetaan ”paneelimaaisesti” eli kunkin työryhmän puheenjohtaja osallistuu paneeliin ja kysymykset käydään keskustellen läpi.

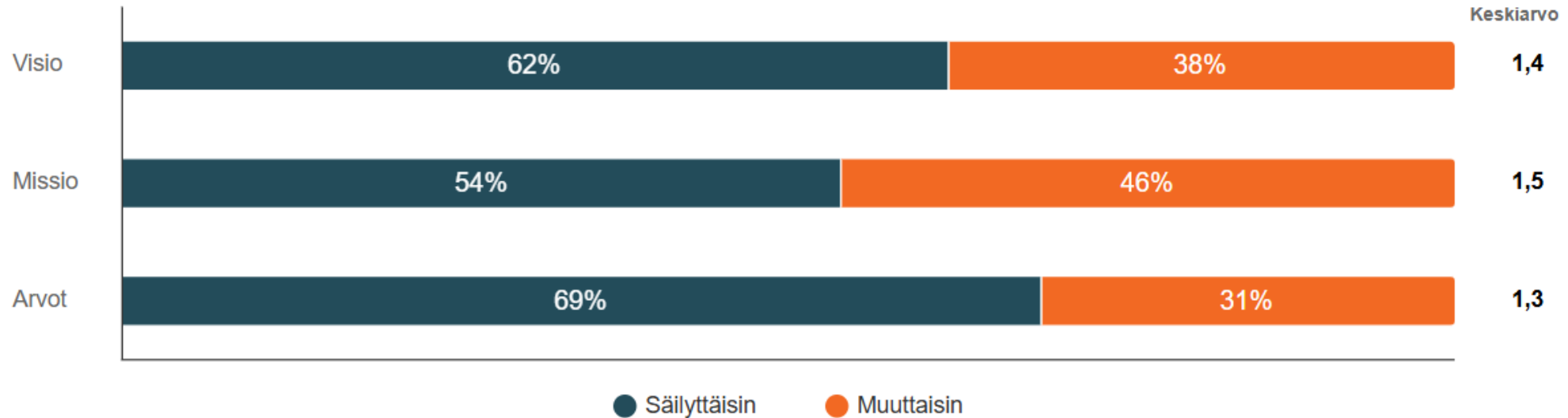
Kysymykset työryhmille

1. Rautalammin tilannekuva ja keskeiset toimintaympäristön muutosten vaikutukset: Mitkä Rautalammin erityispiirteet tai muutokset tulisi erityisesti ottaa huomioon ja miten ne voisivat näkyä kuntastrategiassa?
2. Mikä voisi olla Rautalammin visio ja tahtotila vuoteen 2035? Arvioikaa esimerkiksi voimassa olevan strategian vision pohjalta.
3. Mitkä ovat keskeiset strategiset asiat/painopisteet, joihin meidän tulisi jatkossa keskittyä kulkeaksemme visiota kohti?

Tutustu Rautalammin kuntastategiaan. Arvioi näihin liittyviä päivittämistarpeita.

Visio on pitkän tähtäimen tulevaisuuden tahdonilmaisu siitä, millaisena haluamme nähdä Rautalammin. Missio eli toiminta-ajatus kuvaa kunnan olemassaolon tarkoituksen ja perustehtävän, sen ydintä ja sitä, miksi kunta on olemassa. Arvot ovat kunnan toimintaa ohjaavia periaatteita, joihin sitoudumme ja jonka mukaan toimimme

Vastaajien määrä: 13

	Säilyttäisin	Muuttaisin	Keskiarvo	Mediaani
Visio	61,5%	38,5%	1,4	1,0
Missio	53,8%	46,2%	1,5	1,0
Arvot	69,2%	30,8%	1,3	1,0
Yhteensä	61,5%	38,5%	1,4	1,0

Mitä asioita Rautalammin visiossa tulisi olla?

Luonto

- Erityislaatuinen luonto: "Rautalammin sydämenä sykkivät puhtaat vedet ja erityislaatuinen luonto, jotka kutsuvat luokseen yhä uudelleen ja mahdollistavat hyvinvoivan kuntayhteisön."
- Luontoarvojen arvostamisen. Jos luontoa tuhotaan, sitä ei saa takaisin. Raha ei voi olla tärkein arvo päättäjille.

Kulttuuripitäjä

- Visio voisi sisältää Rautalammin maineen kulttuuripitäjänä ja toiveen sen säilyttämisenä sellaisena.

Elinvoima ja itsenäisyys

- Jos halutaan pitää kunta itsenäisenä, myös kunnan tulokehityksestä tulisi huolehtia ja uudet energiaratkaisut tulisi sallia.
- Elinvoimaisena, innovatiisena kuntana, jossa kuntalaiset, yhteisöt ja yritykset ovat osa kuntaa ja tänne halutaan tulla.
- Uudistuva eteenpäin menevä kunta, itsenäinen kunta nyt ja tulevaisuudessakin

Yhteisöllisyys ja hyvä arki

- Tarjoamme ihmiselle hyvän arjen eväät.
- Minusta ei pitäisi korostaa kuntayhteisöä irrallisena, vaan pitäisi puhua kaikista rautalampilaisista. Kuntayhteisö on toki tärkeä, mutta ilman yrityksiä, järjestöjä ja kuntalaisia se ei menesty vaikka olisi miten hieno visio.
- Rautalampi olisi esimerkki tulevaisuuden kunnasta, joka on vaihtoehto keskittämisen- ja kaupunkikehitykselle ja jossa on todella hyvät edellytykset ihmisten elää hyvää elämää ja yritysten menestystä ilmastonlämpenemisen, turvallisuus uhkien, pandemioiden ja monen muun globaalien ongelman myllerryksestä huolimatta.
- Sopivasti rauhaa, mutta kivasti maailman menoa eli vilskettä ja vilinää.

Muita esiin nostettuja asioita:

- Tulisi muokata enemmän ylläpitävämmäksi eli realismiin panostavaksi. Noudattaisimme vielä valitsemaamme linjaa.
- Nykyinen "tiivistys" on hyvä
- Uudistuva ja voimistuva korvaisin muulla. Muuten tykkään.

Ryhmäjako

Ryhmä 1	Ryhmä 2	Ryhmä 3
Jarmo Lappi Jarno Jääskeläinen Sari Hintikka-Varis Satu Pirhonen Sinikka Korhonen	Henna Suosaari Jarmo Matilainen Joni-Matti Kuikka Jouni Juhala Sami Räsänen Tiina Puranen	Anne Haukka Anni Pihl Jussi Herranen Linda Nissinen Pekka Annala
Anu Sepponen Matti Vänntinen	Merja Koivula-Laukka	Ari Lindgren Tuomo Vähäsarja

Ryhmä 1:

- vanheneva väestö
- lapsimäärä vähenee
- maallemuuttamisen romantiikka / realismi?
- strategiaan näkyville vuokra-asumisen mahdollisuudet
- vapaa-ajan asuntojen muuttaminen vakituisiksi asunnoiksi
- mökkiläiset erityispiirteenä, aktivoiminen veronmaksajiksi
- markkinointi lukiolaisten perheille ja rallin aikaan
- kirkonkylän ilmeen siistiminen
- näyttötäulu-valomainos kirkonkylälle

Ryhmä 2:

- Ukrainalaiset, vahva yhteisöhenki, houkuttelevat lisää ukrainalaisia, kotoutuminen.
- Viileän ilman , turvallisuuden ”tuotteistaminen” markkinointi!
- Lukio iso voimavara, miten nuoria saadaan jäämään Rautalammille?
- Koulutus pitää näkyä strategiassa, isot muutokset edessä, miten saadaan yläkoulu pysymään omassa kunnassa!?
- Yritysten sukupolven vaihdokset, Toholahden teollisuusalueen hyödyntäminen, digitaaliset ,uuden talouden yritykset.
- -Vahva yritysneuvonta: rahoitukset, muut käytännön toimet esim. Neste. Yrityskummitoiminta! Sivuelinkeinot?
- - Työntekijöiden saaminen yrityksiin Rautalammille, kilpailu työntekijöistä. Savogrow.
- - Nuorten syrjäytyminen, erakonuoret. Te-alueen toiminta, oppisopimus?
- - asiantuntijatyötehtävät.. Pitäisi saada lisää. Esim . Conlog→ elinkeinorakenteen kehittämishaaste.
- - Lasten ja nuorten elämän parantaminen.
- - Luonto ja luontomatkailu, paukkuja siihen.
- - HVA haaste, palvelut Rautalamilla kuntoon

Ryhmä 3:

- Tasapuolinen elinkeinoelämän tukeminen.
- Lasten, nuorten ja perheiden oikeuksien toteutuminen, ikääntyneet huomioiden.
- Kunnanjohtamisjärjestelmän uudistaminen, toimiva ja toimeenpaneva organisaatio.

Visio

Rautalampi on uudistuva, voimistuva ja hyvinvoiva kuntayhteisö, jonne palataan yhä uudelleen ja juurrutaan

2. Mikä voisi olla Rautalammin visio ja tahtotila vuoteen 2035? Arvioikaa esimerkiksi voimassa olevan strategian vision pohjalta.

Ryhmä 1

- palaaminen ja juurtuminen säilytetään visiossa; opiskelemaan lähtevät saatava palaamaan
- kunta mahdollistajana
- luonto vakinaisille ja vapaa-ajan asukkaille
- Yhdessä tekeminen: yhteistyö yli maakuntarajojen; yhteistyö hyvinvointialueen suuntaan; yhteistyö kolmannen sektorin kanssa; yhteisen energiapolitiittisen linjan aikaansaaminen

ELI kunta

- **jonne palataan yhä uudelleen ja juurrutaan**
- **jossa tehdään yhdessä rajojen yli**
- tonttitarjonta toimenpiteenä sekä vuokra-asuntotarjonta
- linjauksissa talouden realiteetit

Ryhmä 2

- - **itsenäinen**
- - **yhteisöllinen**
- **eläväinen**
- **turvallinen**
- **uudistuva**
- **hyvinvoiva**
- **hyvän arjen mahdollistaja**
- **Rautalampi yhteisö**

Ryhmä 3

(Visio) Rautalampi on osallistava, kehittyvä ja itsenäinen.

Millaisena haluamme nähdä Rautalammin tulevaisuudessa?

3. Mitkä ovat keskeiset strategiset asiat/painopisteet, joihin meidän tulisi jatkossa keskittyä kulkeaksemme visiota kohti?

Ryhmä 1:

- työ ja toimeentulo
- työn ja tekijöiden kohtaanto

Ryhmä 2:

- Hyvän elämä ekosysteemi
- Tasapainoinen kuntatalous= itsenäinen kunta
- Asuminen, erilaiset asumismuodot, kontit yms.
- Vuorovaikutus, viestintä (kunnan pääviestit, mitä ne on)
- Elinvoima

Ryhmä 3:

- Sama kuin 2

Voimassa olevan strategian painopisteet: Tasapainoinen kuntatalous; Joustava työ ja asuminen; Viestintä ja vuorovaikutteisuus; Elinvoima ja hyvinvointi

Menti-vastaukset erillisenä tiedostona

Visio- ja arvokeskustelu

Arvot...

Arvoihin liittyviä valtuutettujen kommentteja:

- **Arvot huomioitava kaikessa päätöksenteossa!** Arvotkin on hyvä kirjoittaa strategiaan auki, eli mitä niillä tarkoitetaan.
- **Rohkeus pois, rehellisyys tilalle.**
- Yltiöpäinen rohkeus pois ja myönnetään kuntamme tilanne. Laaditaan linjaukset sen mukaan.
- **Ajatus siitä, että jokainen kuntalainen ja yritys on tärkeä ja että meillä on aina katsottu eteenpäin ja tehty omannäköisiä juttuja,** jotka tekevät meistä Rautalampilaisia
- **Lisäys tasa-arvosta**
- **Hyvinvointi** on laaja arvo, joka pitää sisällään mm. fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen terveyden, turvallisuuden, onnellisuuden ja elämänlaadun. Jos **hyvinvointi säilytetään, turvallisuus joutaa pois.**
- Toimitaan niin kuin on sovittu

Henkilöstöpaneeli:
Yhteistyö, avoimuus
ja rohkeus kokeilla
uutta keskiössä

Missiosta kommentit

Missio

- **Aktiivimuotoon:** "Palvelemme kaikkia kuntalaisiamme ja vapaa-ajan asukkaita yhdenvertaisesti luomalla hyvinvointia ja elinvoimaa. Toimimme demokraattisesti yhteistyötä edistäen ja turvaamme luontomme hyvinvoinnin.
- **Turvallisuuden merkityksen korostaminen**, esimerkiksi koulujen turvallisuutta ja pyrkimystä kiusaamattomuuteen, sekä lapsiperheiden tukeminen. Rautalampi turvallinen kunta kaikille kasvaa ja kehittyy.
- Lisäys "Kunnan tehtävä on **palvella kuntalaisia koko kunnan alueella...**"
- Nykyinen on klisee. Samoja ajatuksia, mutta "**rokimmin**" esille
- Kunnan tehtävä on luoda edellytyksiä ja sitä kautta vahvistaa sekä yritysten, järjestöjen ja asukkaiden mahdollisuuksia menestyä. Kunnan tehtävä on olla edistämässä palveluiden syntymistä ja toimia myös hyvänä asiakkaana kunnan alueella toimiville omille yrityksille. Kuntaan pitää syntyä imua uusille innovaatioille ja sen imun luovat edelläkävijä yritykset, järjestöt ja ihmiset. Tällöin saamme lisää elinvoimaa, uusia yrityksiä ja työmahdollisuuksia, jolloin myös syntyy enemmän lisäarvoa jaettavaksi niille, jotka sitä eniten tarvitsevat.
- Nykyinen on hyvä toteutuessaan. Tärkeämpää on se, että **toimitaan, niin kuin on kirjoitettu ja sitouduttu.**

Miten tästä eteenpäin

Aika	Teema	Osallistujat
Kevät 2025	Asukaskysely ja työntekijöiden strategiapaneeli	Asukkaat ja sidosryhmät
17.6.2025 klo 17:00	Kunnanhallituksen lähetekeskustelu	Kunnanhallitus
08/2025	Valtuutettujen ennakkotehtävä: Toimintaympäristön muutokset ja strategiasisältöjen alustava pohdinta	Valtuutetut
27.8.2025 klo 9 – 16 Paikka vahvistuu myöhemmin	Rautalammin strategian Kick Off (USO-paja) <ul style="list-style-type: none"> Rautalammin tilanne- ja tulevaisuuskuva Visio, missio ja arvot sekä alustavat näkemykset muuten tavoitteista 	Valtuusto ja johtoryhmä Varavaltuutetut (2 per ryhmä) Vaikuttamistoimielinten edustajat
30.9.2025 mennessä (ehdotus)	Valtuustoryhmien ja johtoryhmän välitehtävä: Edellisen pajan huomioiden ja kärkitoimenpiteiden kommentointi	Valtuustoryhmät ja johtoryhmä
09/2025	Kuntalaisten strategiaillamat	
	Muuta välikäsittelyä ennen 7.10. tilaisuutta (kh, jory)?	
7.10.2025 klo 9 – 16/koko päivä Paikka vahvistuu myöhemmin	Työpaja (USO-paja) <ul style="list-style-type: none"> Nuorisovaltuuston strategiajulistus ja strategiaillaman viestit Tarkentavat kommentit visioon ja arvoihin Tavoitteet, kärkitoimenpiteet sekä toimeenpano, arviointi ja seuranta 	Valtuusto ja johtoryhmä Varavaltuutetut (2/ryhmä) Vaikuttamistoimielinten edustajat
10/2025	Valtuustoryhmien ja johtoryhmän välitehtävä (strategiahahmotelman kommentointi)	Valtuustoryhmät ja johtoryhmä
	Strategialuonnoksen laadinta	
11/2025, kunnantalo	Valtuuston iltakoulu	Valtuusto
12/2025	Strategian käsittely	Kunnanhallitus
12/2025	Strategian hyväksyminen	Valtuusto
	Strategian visualisointi	